

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Historia ecclesiastica, lat

Eusebius <Caesariensis>

[Straßburg], nicht nach 1475

Incipit liber quintus historie ecclesiastice

[urn:nbn:de:bsz:31-313482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313482)

complacuit .xxv.
 Que de prenei scriptis ad nos vs-
 q; venerunt .xxvi.
 Que etiā ceterozū .xxvii.
 Qui isdem temporibus flozuerūt
 xxviii.
 De hijs qui artemonis introduxerunt
 sectam .xxix.
 Qualis morib; fuerit .quoq; pac-
 to sacrosantos libros .temerariē au-
 sus sit .xxx.

Explicūit capitula libri quinti hi-
 storie ecclesiastice

Incipit liber quintus historie ec-
 clesiastice .

Capitulum .i.

Tgitur solheri epo octo annis in va-
 be roma sacerdote ministrato .duo-
 decim; ab aplis succedit eleuterus
 septimodecimo .āno impij anthoni
 in veri . Quo in tempe p multas
 romam orbis puincias .ex accla-
 matione et seditione vulgi .psecuti-
 onē adūsum nostros durissime cō-
 citate sūt .ita vt multa milia marti-
 rū p loca singula fierent . Ad co-
 nicere ex hijs facile possumus .que
 ad rerū gestarū memoriā cōseruā-
 dam .litteris mandata repperim; et
 legim;. Et quāuis de hoc plenior
 nobis narratio quā de singulorū
 martirijs psecuti sum; .sui sub titu-
 lo videatur expōita .que instructi-
 onē pariter doctrine et scientie ne-
 cessariā nō minimā contineat . Tū
 que presenti opi cōpetere duxim;
 pauca inseram; e multis Alij nā;

q; scriptozes historiarū referāt bel-
 la .trophæa victorias magistratū-
 ducūq; fortia gesta cōcelebrēt . mo-
 tesq; ciuū aut hostiū narrent . patri-
 am .cōiuges .liberos .diuersis cūcta
 cedib; confusa describāt . noster hic
 sermo qui narratōez cōtinet . de hijs
 que ad deū ptinēt rebus absurdū
 nō erit . si bella describat que caro
 p aie salute ppeffa est . et pugnas
 quas aia ut celestem pziām recupa-
 ret excepit . si certamia ei; referat q̄
 p fide veritatis exigit in quib; nō
 aduersū mortales milites . sed adū-
 sum spirituales demones dimicant
 nō p liberis carnis . s; p spūc liber-
 tate . si inq; monumentis litterarū
 mādēm; p̄lia . q̄ nō pro terrarū spa-
 cijs . nec puinciarū possessionib; . s;
 p celozū regno et paradisi heredi-
 tate pacta sūt . n̄ regi mortali imp-
 iū q̄stura . s; ab imortali rege om-
 niū deo triūphozū gliaz pceptura
Galliarū nobilissime vrbes lugdu-
 nesiū ciuitas habebatur et viennen-
 sum . quas p̄cipiti lapsu p̄terfluit
 rhodan; nobilissim; fluuiorū . In
 hijs que et quāta erga dei marti-
 res gesta sint . supra memoratis an-
 tonini veri temporib; descripta per
 ordinē . ab eis ad ecclias ahe et fi-
 gie fidei relatione trāsmissa sunt .
De quib; ut fides certior habeatur
 ipa scriptozum exempla subiciam
Serui xpi habitātes apud viennā
 et lugdunū gallie vrbes . fratrib;
 oibus qui p asiam et frigiam eam-
 dem quā nos redeptionis xpi fidem
 et spem gerūt . par vobis . gratia et
 s̄tia a deo p̄e . et ihu xpo dño nrō

Et cum nonnulla velut in prefatione
 pleuati viderentur. post aliquanta
 ita reru gestaru ordiuntur inuicium
Tribulationis aut nostre. magni
 tudine et gentiliu furore. que sanc-
 tis martiribus incederunt. sicut e emu-
 merare ne pntes quidem ipsi suffici-
 mus. nedu scriptura coprehendere
Oibus etenim viribus congressus est in-
 micus. tanquam qui iam acerbiter p-
 secutionis aduersus sui ostentaret
 inuicia. et p hoc institueret et infor-
 maret mistros suos aduersu seruos
 dei. omne misteriu sceleris et crudeli-
 tatis explere. ita ut pmu nobis dor-
 moru phiberetur habitatio. tum de-
 inde vsus balnearu. post etia pces-
 sus ad publicu. ad vltimu ne om-
 nino i quolibet loco domi forisqz
 publico priuatoqz videremur. **S**z
 aderat dei gratta que fragiliores qz
 dem quosqz nrozu. de manibus eoru
 eripiebat. **P**roducebat aut in me-
 diu viros stabiliores colunias. qui
 possint p patientia. no solu ferre q
 excogitabat minime. s et vltro ex-
 petere et sponte se omibus vel oppo-
 sitionu vel tormetoru cruciatibus ob-
 iectare. et lascescentibus ia pene torto-
 ribus. ipsi adhuc parum putare. p eo
 qd mora sibi hanc esse qdammodo
 ad xpm festinantibus crederet. rebus
 fere ipsis et patiente virtute claman-
 tes. qz no sunt codigne passiones
 huius temporis ad futura gliaz que
 reuelabitur in nobis. **F**erebat ego
 fortiter acclamationes adusum se
 et pbra atz iniurias ppli. et contu-
 melias eoru laudes suas ducebant
 sed et vberari se ab eis ac la pidari

et concludi parienter accipiebant. e q
 nimitur suscipientes. quicqz illud
 furentis vulgi excogitauisset infa-
 nia. **D**eniqz quoda tempore astan-
 te tribuno et pmozibus ciuitatis. p
 solis acclamationibus ppli correpti
 et in carcere trahi sut fratres. vsqz in
 pntiam pshois. cuiqz aduenienti of-
 feruntur. **I**n quos ille tanta crude-
 litate vsus est. ut se uicie ei species
 singulas nemo possit exponere. **I**le
 tius igitur **M**agatus vnus ex fratri-
 bus. qui et in deum pfectam caritate
 et in hoies integram custodiret. **C**us-
 ius vita cum esset adulescens ita ex-
 aminata erat oibus et pbata. ut etia
 am guisimam senibus pferretur. **I**n-
 cedebat enim in oibus mandatis et
 iustificationibus dñi sine qrela. **A**d
 obsequia qz seruorum dei pmptrissi-
 mus erat. is cu zelo diuino et seruo-
 re spūs plen. ta crudelia seruis dei
 supplicia videret inferri. et contra ius-
 falqz tot penas humanis visceribus ex-
 cogitari. indignitatem rei vltra no
 ferens. poposcat se audiri p civibus
 optimis. **R**umbus nichil impietatis
 comissu pbari poterat locuturum
Erat enim et nobilissimus inter suos
 et eruditissimus. **V**erū cu defensione
 ei no recipet obstinatio iudicis. in-
 quirat tñ ab eo si et ipse xpianus eet
Cu vtrūqz xpianu se esse clarissima
 et libera voce testat est tanquam aduo-
 cat inquit xpianorum. et ipse victorum
 nūo societetur. **S**z in hoc illi quide
 quid diceret ignorabant. **I**lle ve-
 ro habens in se aduocatu p nobis
 ihesum. hoc noie meruit honorari.
 sancti presbiteri zacharie. qui erga

sanctos plenitudine caritatis ostendat secut⁹ exemplum. Qui et ipse dum fratribus adest. et defensionem libertatis que in nostra religione consistit exequitur. dominicum secut⁹ exemplum. aiaz suam pro omnibus suis posuit et pro amicis. Et ideo cum hoc pariter velut discipuli fideles christi in regno venturo. sequentur agnum quem cumque vadit. Hijs igitur optimis et fidelissimis ducebus usus omnes reliquus sanctorum chorus. prompti et alacres aias suas pro fidei libertate ponebant. Aliqui autem impares et infirmiores inueniunt. et ad illate persecutionis euadendum pondus inualidi. decem ferme numero. lapsu suo luctum nobis et ingentem tristitiam reliquerunt et multorum animos quos priorum fides accendat infregerunt. Vnde et omnes valde perterriti sumus. non propter tormenta que crudeliter videbantur inferri. sed pro exitu confessionis incerto. quia multo nos grauius lapsus nostrorum quam ea que inferbantur tormenta cruciebant. Comprehendebantur tamen cotidie. quibus dignos dominus iudicabat in lapsorum numerum subrogari. ita ut ex utraque ecclesia omnes qui studiosi et magni videbantur. et quorum labore et industria regebatur ecclesie. vniuersi perirentur. Accidit autem etiam seruos comprehendendi quorundam ex nostris paganos. quinquidem publice iussu fuerat requiri omnes. et teneri. Quibus demeritis instinctu cum tormenta perirentur que inferri sanctis videbantur. monentibus se in hoc ipsum militatibus quibus ita fuerat preceptum. comentati sunt aduersum nos velut thei

as ludus. scenas et mœssa theatra ipia oedippia perfrantes. et alia multa que ne proloqui aut cogitare nobis fas est. et qualia ne credere quidem possumus aliquam apud homines gesta. Que cum de nobis diffamata fuissent in vulgus. horrore maximo et execrationi apud omnes homines esse cepimus. etiam apud eos qui prius aliquid moderationis erga nos seruandum esse censebant. et omnes simul fremere aduersum christianos. atque insanabili odio furere ceperunt. Tunc viderimus compleri illud quod a domino dicitur. Quia veniet tempus. in quo omnes qui occiderit vos. putet se obsequium offerre deo. Hec iam supra omne narrationis genus est suppliciorum et cruciatuum modus. qui sanctis martiribus inferbatur. purgente sathana quo scilicet etiam illorum confessione tale aliquid eliceretur. a nobis esse commissum. in quod omnes pari. atque eodem furore persistebant. vulgus iudeorum. officium. milites purgentes. precipue sanctum nomine quedam dyaconum vienensium. et maturum. neophitum quidem. sed in fide et patientia robustissimum. sed et attalum pagamenum ciuem. qui coluina et firmamentum ecclesie nostre in omnibus fuit. et blandinam feminam. pro qua christus ostendit. quod ea que apud homines despecta sunt. et in contemptu habentur. in magna gloria apud deum estimantur. et quod caritas eius que fragilia sunt pro natura. pro gratia facit esse firmissima. Cum enim omnes nos de ea trepidarem. sed et ipsa eius carnalis dominia que erat vna ex numero martirum veretur ne forte blandina perderet.

in tormētis . et p̄ debilitatē corp̄is
vix ad primē cōfessionis tormēta
sufficeret . tanta tollerantie v̄tute fir
mata est . vt̄ resolveretur p̄r̄ et cō
cideret carnicū manus . qui sibi p̄
cōtentiōsa iudicis animositatē mut
cem succedebāt . **D**eīq; a prima luce
vsq; ad vesp̄erā tormēta semp̄ inoz
uantes . ad vltimū victos se cōfite
tur . stupentes quō in ea sp̄s p̄ma
neret . cum nichil iā ex corp̄e p̄ sup
plicia resedisset . **S** illa vere beata
vt̄ postmodū nobis ip̄a dīsseruit .
quotiens vocē cōfessionis emisit .
et xp̄iana sū p̄clamauit . totiens no
ue vires corp̄ori reddebātur . et tan
q̄ ablatis p̄ cōfessionē dolorib; in
staurabatur recentior ad agones
Eoq; magis quo intellexerant q̄
vox pia sensum doloris extigueret
sep̄ et alacri xp̄iana sum . et nihil
apud nos mali geritur p̄clamabat
Dyacon; q; sanctus noīe . etiā ip̄e
sup̄ra q̄ dici potest . et sup̄ra q̄ hūa
nā fas est ferre naturā . acri; m̄stē
tib; ministris demonū . quo aliqd
ab eo elicere possent cōfessionis illi
cite . noua penarū genera ptulit . et
que longe substantiā humane cōs
ditionis excederēt . **A**t ille vir deo
plen; . intm̄ crudelitates eozū risit .
et ferinā in q̄stione seuciā . vt̄ nūq̄
dignat; sit v̄l quis esset genere . vñ
domo . v̄l patriā . nomē saltem suū
eis fateri . **S** de hijs singulis m̄s;
rogatus . nichil aliud in oībus tor
mentis . nisi xp̄ianū se esse respon
dit . **H**oc mihi nomē . hoc gen; . et
patriā est . **A**liud inquit omnino
nichil sum q̄ xp̄ian; . **V**nde et eos

9
incredibilis agitabat insania . q̄ de
tantis penarū generib; cōsumptis
extorquere ei ne p̄fessionē quidem
pp̄ri; vocabuli potuissent . ad vlti
mū candentes lamias eris et ferri
erga inguinis loca . delicatiora q̄q;
mēbrorū instauratis ignib; adhibe
bant . **E**x quo carnes quidem eius
aduste igni defluebāt . ip̄e vero per
manebat immobil; . incōcussus . intre
pid; . celestib; eternisq; fontib; qui
p̄cedūt de ventre ih̄esu hūanas i se
temperās flāmas . **V**erūtamen mēs
bris oībus martir erat . et toto cor
pore vnū vuln; horebat . **V**erit i
eo hūane forme agnitō . et nō solū
quis esset . sed et qd̄ esset . tormētōrū
crudelitas ne agnosci posset abstur
lerat . **X**p̄c tamē in eo solus p̄ mar
tirij gl̄iaz recognoscebatur . quia p̄
ei; paciētiā destruebat . adūarias
potestates . et suos milites p̄ tolle
rantie roborabat exemplum . osten
dens oībus qz nichil fr̄ibile est . vbi
diligitur p̄ . nichil dolosi est . vbi
fides xp̄i est . **S** artifices scelerum
nequaq; martiris erubere virtutē
Post paucos stein dies cōsiderātes
qz si tumētib; adhuc vulnerib; quē
indignarentur etiā ad mollissimū
man; tactū tormēta rursus inferēt
et denuo mēbra iā putrefacta vexar
rent . vnū e duob; fore . aut in sua
eū impietatis iura cessurū . aut si i tor
mentis aiā potuiss; . terrore crudelita
tis et metū ceteris intentādum . **S**
hoc longe cōtra . q̄ ip̄i cogitauē
rant cessit . **N**ā qd̄ vix credi ab in
fidelib; potest . restitutū ē in primā
speciē corp; . p̄ secunda tormēta . et

officia membrorum . que abstulerat
prima crudelitas . secunda repauit .
ita ut iterata supplicia non iam ei pe-
na cõtulerint sed medela . **S**ed et blan-
dina quam paulo ante merozauis . sibi
exemplo ad supplicia secunda reuo-
catur . **Q**ue cum semiuiva pene . et in
mortis quodam cõfinio posita . itra-
tis fuisset pulsata . cruciatibus . velut
ex somno quodam subito . euigilans
in memoria future beatitudinis veit
et voce constanti . tamquam de excelso
edito cõcionaretur ad populum . **O**ul-
tum inquit erratis o viri . quod putatis
infantum visceribus . vesci . eos qui ne
mutorum quidem animalium carnibus utun-
tur . **E**t sic in cõfessione . perdurans . ite-
rum nunc martirum cõsociata retru-
ditur . **S**ed postea quod per beatorum
martirum patientiam tiranica . euaniue
supplicia . alijs rursus dyabolus . ma-
chimis oppugnare parat . famulos
dei . quo scilicet afflictione carceris
et penali squalore consumpti . ac
septimo ut dicunt puncto in nervo
pedes contra quod credi fas est distendi
in intimo tenebrarum loco . per omnia
penarum genera . que furentis seueritatis
excogitare poterat . deperirent . **Q**uam
plurimum ergo hoc genere in ergastu-
lis cõsumuntur . domino suscipiente eos
rum huiusmodi exitum . quibus nec
ibi defuit diuine maiestatis auxilium
Aliquanti etiam ex his quod seuerissima
tormenta pertulerant . nec humane ali-
quid medele . promissi sunt consequi
Ovirum in modum virtute domini cõualescere
et subitam mentis alacritatem ac despe-
ratorum corporis robur recuperare cepe-
runt . ita ut cohortatione sua ceteros

ad patientiam cõfirmaret . et impatientes
erant penarum illi magis . qui nu-
per fuerant correpti . et quorum cor-
pora nodum tormenta solidauerant
Illi denique erant . qui fetoris horro-
re . et cõdusione tenebris . necabantur .
Verum beati pothimi lugdunen-
sis episcopi gloriosam martirij cõfessio-
nem . fas non est silentio pretereire . **Q**ui
cum nonagenario maior esset etate .
et corpore utpote illius cui inualidus
cetera pene iam mortuus . solo martirij
amore vivebat . **D**ucitur ad tribu-
nalia . imo potius defertur . senio et
languore resolutus . **C**uius ad hoc so-
lum animam seruabatur . ut christus per eam
magnificenti . in fragili corpore trium-
pharet . **S**tatuitur interea senex per
tribunalibus ipse plebis . **V**ndique
clamor attollitur . hunc ipsum esse inso-
nat christum . **D**um vero a preeside interro-
gatur quis nam esset christianorum deus
respondit . **S**i dignus fueris scies
Nunc vero cietos velut rabies im-
mense cuiusdam furoris inuasit . ita
ut qui ipse astabat . pugnis . alij cal-
cibus subigeret senem . nec grauitati
nec etati aliquid reuerentie deferret
Illi vero qui longius erant quicquid
furentibus venisset in manus enim
iaciebant . ita ut unusquisque summi sibi
esse delicti duceret . nisi aliquid in se-
ne sceleris intulisset . **I**n hoc etiam
vindictandos deos suos esse crede-
bant . **Q**uem cum seminece . piecissent
in carcere . in cõtaminatum paulop-
spem reddidit . **P**er idem tempus in mensa
quodam dei dispensatio . procuratur . et
misericordia ex inspirata christi domini
arte conquiratur quod nunquam fere per-

a psecutoibz gestū memim⁹. **O**mnis
 nes hij qui primo cōprehensi ne
 gauerūt fidē . correpti trūdūtur in
 carcerē . et quo infelicibz ne solamē
 quidē penalis p̄staretur exicij . non
 quasi xp̄iani iā . sed tanq̄ homicide
 et incesti detinebātur . habentes mi
 seri duplicē penā . q̄nquidē ceteri
 rozū supplicia mitigabat spes et
 corona martirij . xp̄iqz caritas . et
 sancti spūs gratia releuabat afflic
 tos . **I**stos autē ipis penalibz cathe
 nis et pondere carceris . graui⁹ con
 scientia cruciabat . ita ut vultu ip̄o
 et aspectu discernētur a ceteris qz
 illi p̄ducebātur de supplicijs leti . et
 diuinū nescio qd̄ in ipis vultibus
 p̄ferentes . vincula sua . monilia p̄e
 ciosa ducebāt . p̄ squalozē carceris
 xp̄i bon⁹ odor effecti . ita ut viderē
 tur sibi nō in ergastulo s̄ i mirre
 theca cōclusi . **A**t illi alij tristes dis
 meri ipis qz cōspectibz horridi . et
 omi turpitudinis deformitate fedit
 ozes . sed ipis gentilibz in multo
 opprobrio expositi erant . tanq̄ de
 generes et ignaui . q̄ fidē pdiderūt
 et crimē inuenerūt . et qui xp̄iano
 rū quidē noie caruerūt . homicida
 rū tamē penas nō effugerūt . **Q**ue
 cū ita geri viderent ceteri . incredibi
 liter corrobortati sūt . ita ut cōprehē
 si absqz vlla animi mutatione . con
 stanter se nichil aliud q̄ xp̄ianoa
 esse faterentur . **E**t cū quedā i hys
 locis fuissent longi⁹ p̄secuti . post
 aliquāta iterū hec subiūgūt . **P**ost
 hec iam p̄ diuersas species martirij
 eozū . velut coronā quādam varijs
 floribz cōpositā . dñs p̄p̄e int̄prens

offerebat patrī . ut ab eō velut vica
 tores magni agonis . remuneratio
 nē eternozū sumeret p̄miozū . **M**ā
 matur⁹ . et sanct⁹ . et blandina . et at
 talus . numerū diebz innumeris mi
 libus . gentiū diuersarū ad spectacu
 lū cōgregatis statuūtur in medio
 harene . **E**t rursū matur⁹ . cū sanc
 to . quasi nichil pri⁹ gesti fuisset . ad
 omia tormētōzū et verberū genera
 renouātur . certantibz omnimodis
 adūsarijs . quaten⁹ eozū paciētiam
 frāgerent . et ab ip̄o ut ita dicā ver
 tice . coronas eozū diripent . insanis
 p̄p̄i vocibz instigati . **S**z illozū
 eo magis animos roborabat spes
 vicine iā gl̄ie . quā sibi iam iāqz ma
 nu cōtingere . et cōrectare dextris
 videbātur . **C**ūqz et suppliciozū ge
 nera et spectaculozū . iam pene tenu
 pus fuisset ab̄suptū . nec moueri vls
 laten⁹ a sentētia valuissent . cum eti
 am selle ferree suppositi . cōsumptā
 ōberibz carnē ignis subter mistrat⁹
 exureret . ad vltimum infatigabi
 les martirum spūs ferro cecis cerui
 cibus effugarūt . **M**ādana vero re
 ligata ad stipitē . atz in crucis mor
 dum distenta . bestijs pabulū p̄pa
 tur . **Q**ue tū in ligno pendens vul
 tu int̄arito et satis leto . ozonē fun
 debat ad deū . qua sibi cōstātiā et
 ceteris agonis sui cōsortibz p̄seue
 rantiam p̄caretur . **E**t facile vota
 sperabat iplenda . q̄ p̄p̄ijs inuabat
 exemplis . simul et illud edocens . qz
 passionū xp̄i cōsortibz certū sit . eti
 am gl̄ie ei⁹ donanda esse cōsortia
Sed cū nulla ex bestijs corp⁹ eius
 auderet attingere . deposita de ligno

f

f

rursum reuocatur ad carcerē . alijs
adhuc agonibz pparanda . ut per
multas victorias . caput quidē tor-
tuosi serpentis attereret . fratru ve-
ro aios ad tollerantiā cōcitaret . per
hoc qz ipa in paruo et fragili cor-
pore . tot certamibz pmaneret iunc-
ta . et per singulos agones discede-
ret coronata zc

A ¶ Caplm . ij .
italus qz ppli vocibus po-
stulatur . Erat enim valde
nobilis . et qd cūctis nobili⁹ est vir
optime cōscientie . et in fide xpi per
omnia exercita semp martir . Cui
qz circūact⁹ fuisset in amphiteatro
titulo se pcedente . in quo scriptum
erat . attal⁹ xpian⁹ . fremere in eum
vulgi infamētis furor . vehemētius
cepit . S; cū p̄sidi indicatū fuisset
esse eū romane ciuitatis virū . iubz
cum cū ceteris in carcerē recepi . s; il-
et ad cesarē refert . et qz sentenciam
qd de eo iuberet expectat . Verum
inter moras positi in carcerē . nō in-
fructuosū sibi temp⁹ transire patiz-
ūtur . s; vigore animi et alacritate fi-
dei sue . eos qui infirmiores videbā-
tur aiabant . et ipi nodū martires
cohortatōibus suis martires pluri-
mos faciebāt . Ex quo magnum
gaudium matri nascebatur eccle-
videns suos filios . qui pene iā decl-
disse videbātur in mortem . p hos
repari ad vitā . et monitis eorum
multi qui iā negando velut aborti-
uū quoddā effecti fuerāt . quasi ite-
rum pturiebātur . et xpc in eis ite-
rum reformabatur . Docebātur em
ab hijs . qz de⁹ nō vult mortē pec-

catoris . sed ut cōuertatur et viuat
Igitur cū a cesare rescriptū fuisset
ut p̄sistentes quidē puniretur . ne-
gantes autē dimitteretur . Die quo-
dam celeberrimo in quo ex omibz
puncijs coeūtes . nūdimas apud
nos agere solent . in ipō frequentiss-
mo cōuentu tribunal ascendēs . pre-
parari sibi iudex xpianos et nitro-
duci ad suppliciorū pompā pben-
dā . cūctis qui aderāt iubet . Rursū
itaqz cruces . rursum pene . rursum
tormentā reparatur . Et si qui forte
ciues romāi reperti sūt . Nos plec-
ti capite decernit . ceteros vōo bestijs
tradi . Ingens tamē ab omibz
glia xpo confēbatur . p hijs qui
antea negauerāt . et dimitti neqz ne-
gantes potuerant . nūc vero cū ne-
gantibus venia p̄staretur . si in cō-
fessione p̄sisterent . et de p̄ditionis
grege reuocati . numero martirum
iūgeretur . Igitur cū erga supra-
dictos q̄stio haberetur . alexander q
dam genere fr̄x medic⁹ . disciplina
vir religiosus et prudēs . et vite ac
morū p̄bitate cūctis car⁹ accept⁹qz
amore dei cōcitat⁹ cum assisteret tri-
bunali . nutibz hortabatur ad con-
fessionē . eos i quos q̄stio agitaba-
tur . ita ut omibz qui astabant palā
fieret . qd aio gereret . Cūqz id ppli
notauissent . indignātes maxime p
hijs q qd p̄s negauerāt . rediuiua
nūc cōfessione reuocabant . conda-
mauerūt adūsum alexandri . hec
ipō instigante cōmitti . Qui iuss⁹
a p̄sede in medium statui . et quis
esset interrogat⁹ . xpianū se esse li-
bera p̄fessioe testatur . quē cōtinuo

pparadū bestijs eodempnauit. Et postera die simul cū attalo pductur. Quē contra pceptū cesaris gūficari ppbis volens. etiam ipsum bestijs tradi iussit. S; cū ferarum nulla. sanctorū corpa cōtigisset. oibus eos vberib; ceterariūq; penarū supplicijs cruciatos. ad vltimum in cōspectu ppbi in medio harene iugulari iubet. beato alexandro i oibus q; ppeffus est penis. ne vnum quidē penitē pferente sermonē. sed ab initio vsq; ad finem infra senēt ipm semp cū deo loquētē. et in laudibus ei; ac pab; pmanētē. Attalus vero cū prunis subteriectis in sella ferrea torreretur. cunq; midoz aduste carnis. ad nares et ora in spectantis ppbi pferretur. voce magna exclamat ad plebem. Ecce hoc est hoies comedere qd vos facitis. quid a nobis velut occultū inqris tis facin; qd vos apta luce cōmititit. Nos enī neq; comedim; homines. neq; aliud qd mali agim;. Et cū interrogaretur qd nomē habet de; respondit. Qui plures hie noibus discernūtur. qui vnus est nō indiget noie. post hos nouissimo iam munerū die blādina rurs; inducitur cū pontico ānozū fere qndecim puero. quiq; et in priorū erudiatib; iulsi fuerāt semp astare quo magis ceterozū videntes sup plicia terzeretur. Statuūtur ergo in mediū. et iubētur iurare p deos. Illi vō econtrario nullos esse aiebant istos. p quos iurare cogentur. Cūq; alijs qplurib; vbis exprobarēt gentium deos. insanire

magis in eos cepit ppli multitudine. neq; tenerā pueri etate. neq; sexum femie miserātes. sed per omnia tormentozū genera qsi quodā eos circulo pagentes. nichil deesse penitis pariebatur. qd crudelitas inuenisset. Cum pontico maxime pacientie robur materna cohortatione suscipiens. et pseuerās in cōfessione fidei. ipollutū spm reddidit. Deas ta vero blādina vltima oim. velut oim nobilē mater. pmissos ad martiry coronā filios. insequi iā securā festinat. exultās et ouans velut ad thalamū sponsi iuitata. et ad nuptiale cōuiuū. Ex quo fiebat vt in vberib; tripudiaret. et craticulis exulta gauderet. ac tā hilaris videretur et leta. quasi inter dapes regias accubaret. Post hoc ad bestias traditur sed ab hys intacta perdurat. Inde etiā aliud exrogatur crudelitatis genus. ut rethe cōstricte obicetur tauro ferociter instigato. A quo cū fuisset innumeris ictib; lassita. et toto harene ambitu iactata nichil penitē leditur. sed pmanet letō vt sem p vultu mente constanti. spe ipa et animi psumptione cū xpo iam colloquēs. Ad vltimum iugulari gladio iubetur. stupentibus etiā ipis impijs et dicentibus qd nūquā fuerit femia. que tanta et talia ferre potuerit. S; nec sic quidē sacietatē aliquā cape crudelitas quiuit. Antiqui etenī serpentis virulentia cōcitatati. feri ac barbari mores manifestescere nesciebāt. Ex ipa quipp; sacrozū paciētia seuioz eis cōtentionis rabies. accēdebat.

et velut pudore quēdā fatigat an-
tur. qđ maior in esset cruciatis. qđ
cruciatis virtus. Et ex hoc ad ne-
fanda odia iudei simul instigaba-
tur et populus. ut scriptura cōpleretur
que dicit. Iniquus adhuc iniqua
agat. et iniustus adhuc faciat in-
iusta. Igitur inaudito scurie ge-
nere eorū qui necabatur in carce
corpa cambis iubebantur exponi.
adhibita sibi custodia die noctuq;
ne quis collectas reliquias. hūani-
tatis intuitu traderet sepulture. **S**
si quid forte vel bestijs vel igni relic-
quū. ex corporib; martirū fuerat.
ipaq; cū trūcis suis capita punito-
rum in sepulta p custodia militū
seruabatur. et querbatur si qđ vlē
possit hūana crudelitas. etiā i eos
qui iam vite hui; lumē excesserant.
Exultant tamē gentes. magnificā-
tes sepulchra sua. quozū virtute da-
tam in illos vindictā dicebāt. **S**i
quis vero inter ipos paulo micior
vel hūanior videbatur. ubi nūc est
aiebat deus eorū. et quid pfuit eis
ista religio. p qua etiā aias posue-
rūt. Igitur apud illos erat variū
istud insultationis gen; . apud nos
vero ingens luc; habebatur. pē-
pue qđ nō possemus corpa humo
tradere. quippe quib; nec noctis tē-
pora aliqua ad hoc oportunitas p-
bebatur. neq; munerib; suadere cu-
stodes. neq; pēib; aut vllō alio ge-
nere copia erat. ita attente et sollici-
te curabāt. ne daretur extremis of-
fibus sepultura. **P**ost aliquot autē
dies cū nullā sepeliendi gratiā p-
tissent. incensa ossa martirū et in sa-

uilla redacta. cū reliq; sūe puluē in
rodanū fluvium dispersere ne vsquā
eorū reliq; resideret. qđ vō hęc agē-
tes deū vicerēt. et sicut dicebāt. spē-
eis per hoc resurrectionis admerent.
Sperantes em aiebāt. de sepulchris
quib; se eē resurrecturos. **I**decirco
nova nescio qđ sibi psuadēte supstiti-
one leti se tormētis mortib; q; subi-
ciūt. **N**ūc videam; si resurgēt. et
si potest eis adesse de; eorū. et erit
pe eos de manib; nrīs. **N**ec sūt qđ
illis tēporib; gesta. ex epla fratris
lugdunensū declarantur. **E**x quib;
qđ etiā p ceteras puicias geri po-
tuerit. cōiectura capiendū ē. referū-
tur adhuc in ipa epla quedā. etiā de
hūanitate et mansuetudine beatorū
martirū. qđ dignū puto ad hęc suis
fmoib; sicut cetera sociari. **Q**uiq;
autē admittatōz xpi. qui cū in for-
ma dei eēt nō r. p mā arbitrat; est
esse se eqle deo. imtanta glia positi
et sel et istū ac frequēt; martires
facti. post b. stias. p ignes et lamie-
nas neq; seipi martires dicebant.
neq; alijs se appellātib; indulgebāt
s; si forte aliquis nīm vl in epla vl
in sermone eos martires noiaffet
inreprobāt eos dicentes. qđ hęc ap-
pellatio soli xpo debetur. qui solus
fidelis veritatis est martir. et qđ p-
mo genit; est ex mortuis. et auctoz
vite etrne. vel certe illis solis aptū
hoc esse vocabulū. qui post bonā
cōfessionē de hac vita discedē et p-
gere meruerūt ad deū. **N**os autē
aiebant humiles et egem esse opta-
mus. ut ipa salūm in nob cōfessio
tunc maneat. **I**n qđ etiam ceteros

fratres. cū lacrimis obsecrabāt. ut p
eis dñm fcrentur. quo pfecte con
fessionis signaculū martirij mere
rentur accipe. Et tanta in eis hu
militas erat. ut cū rebus ipis cēne
iam martires. noīs tamē iactantiā
fugerent. Apud gentiles vero cū
omī fiducia cōsistebāt. nobilitatem
aie p cōtimpū iniurie et supplicio
rum patientiā demonstrantis. Erāt
ergo intr fratres hūiles. intr per
secutores elati. suis mites. aduersa:
rijs irribiles. xpo subiecti. dyabolo
erecti. Humiliabant se sub peten
tissima manu dei. p quā nūc subli
m⁹ exaltati sūt. Placabāt omīs. ac
culabāt neminē. solvebāt cūctos. li
gabāt nullū. Orabāt etiā p psecu
torib; suis. et in te finem b; sancti
Stephani pmi martiris. et dicentis.
dñe ne statuas illi h; peccatū. Adū
sum quos eo vltiā mēiora dyabol⁹
flia concitabat. q; p nimia carita
tem quā habebāt in xpo ihesu. etiā
eos qui laxi fuerant. et quos iā se
in memis illa bestia al sorbuisse cre
debat. rursūm viuos de mēnis eius
viscerib; educebāt. et velut matres
erga paruulos suos. ira erga eos
totis p̄suis miserationū visceribus
inlaxebāt. omnipotentī deo cōfūden
tes p ipis. fontes et flumīa lacrimarū.
cū itā p̄tēbāt eis a deo et tribu
ebatur eis. nec sibi gratū iter duces
bant eundi ad dñm. vlt letam puta
bant martirij fore cozerā. si p̄tū
membrorū suorū de ecclis raptam
velut spolia qdam dñi nati a dyas
bolo pmisisset. Sup omīa autē pa
cem et ipi diligebāt. et nob; seruaē

9
mandabāt. nec aliam sibi nisi p pa
cem viam ad martiriū cōstruebāt
cauentes ne vllā post se dissensio
nem fratrib; nec ecclie matri melli
ciā derelinqrēt. sed pacē semp habē
dam. pacē fratrib; custodiendā et
caritate p̄cipue tenendā. q̄ est om̄i
tatis et concordie vinculū cōmone
bāt. Nec nō inutiliter vt opinor
a nob; ad edificationē legentū me
morie m̄dita sunt. que ex tantorū
vitorū auctoritate descēdūt. p̄ter
eos qui tumidi et inflati aduersum
fratres ferūtur. Et si qui forte si
tutauerint. miserationū xpi visceri
ra. ab eis putāt p̄mī⁹ excludenda
Refertur adhuc in eadē scriptura
et alia narratō. quā cognitōis cau
sa. hīs miserere dignū putau. Al
cibiades quidā erat in nūo eorum
qui p xpo vinciti tenebātur. Hic
vitam satis arduā et auisera geres
bat. Nichil tibi volens accipe. s
tin sale et pane cum aqua vtrabatur
Cunq; hūc vite rigore vellet etiam
in carcere positus obtinere. attalo
post p̄mā confessionem suā. quā in
amphiteatro cōfessus est reuelatur
quia nō recte faceret alcibiades. cre
aturis dei et ipse non v̄t. et alijs
formā scandali derelinquēs. Qui
bus cognitis. alcibiades cepit om̄i
nia cum gratiarū actione p̄cipere
quia q̄ illi reuelabat spūs ut dece
ret. et hūc vt sequeretur idē spūs
p̄fūdabat. S; de hīs finis sit. Je
gitur mōtan⁹ et alcibiades et theo
dotus. in sigis pub; sūt primum
apud plurimos in p̄phetarum
cōp̄mone veniunt. Et quia per

illud adhuc temp⁹ multe etiā alie
vires et gratie in dñi is eccl'is per
donū sancti spūs mīrabatur. facile
le accomodata et fides. etiā hīs
potuisse ppheie gratiā dari. Cūq;
plurima inter fratres disēsiō fuis
set exorta. rursū eccl'ie galliarū iū
diciū suū et sententiā de hīs quoq;
cū omī reuerētia et recte fidei expo
sitiōne decernūt. epl'as martirū n̄ q̄
apud eos cōsummati fuerāt. p̄eren
tes. quas illi in vnculis positi per
asiam et frigiā fratribz cōstantibz
scripserāt. et eleuthero vrbis rome
ep̄o de pace eū eccl'ie cōmonentes.
quiq; etiā preneū p̄sbitērū tūc ad
huc eccl'ie lugdunensis. supradic
to vrbis rome ep̄o cōmendab m̄
testimoniū vite ei⁹ phibētes. sicut
ip̄ozū voces que infra scribuntur
ostendunt.

¶ Caplm. iij.

alere te in dño itē et sem
per optam⁹ pater eleuthē
ri. Rogauim⁹ fratre et sociū no
strū preneū hec tibi scripta deferre.
que p̄camur vt habeas cōmenda
tum. Emulator nāq; est te tamentū
xp̄i. Scim⁹ em̄ qd solus officij gra
dus nō facit aliquē iustum. quo ta
men iste recte v̄tatur in p̄sbitērio. s̄
plus eum ex vite merito cōmenda
mus. Enumerāt etiā p⁹ hec diuer
sorū martirū gēnas. quāti ferro cesi
quāti bestijs. quāti ignibz. quāti
etiā squalore carceris abūpti sunt.
Que si quis v̄le plenius noscere.
ip̄as ex integro requirat epl'as

¶ Caplm. iij.

gitur am̄boni in temporibz quib⁹
he: gesta referatur. in reū auratiū
fratre ei⁹. cesarē bella miserentē. ger
mans ac sar natis. tradūt historie
cū siti ei⁹ p̄elicitaretur exercit⁹. est
ante n̄ et q̄rentē n̄. quid facto op⁹
esset rep̄sē in legatōe quadā mie
lites xp̄ianos. quibus sicut et n̄ris
mos est. flexis genibz obsecrantibz
eravidisse deū supplicatiōes eozū. et
subito cōtra oim̄ ip̄am. largissimis
p̄mbzibz p̄fuis. exercitū q̄dem p̄
clitatem p̄ quo ozauerant xp̄iam fi
tim sedatā. hostes vero qui tam ex
cialiter im̄ebat. fulminibz crebris
et celit⁹ plap̄is ignibz effugatos.
¶ factū. refertur quidē et ab histo
ricis gentiliū n̄. sed qd n̄ nostrōū id
ozōnibz ip̄etratū sit non refertur.
quipp: apud q̄s etiā cetā miracula.
que a nostris gesta sūt nō habē. si
de n̄. n̄rozū vero et tertullian⁹ hec
mediat et apud grecos appollina
ris. q̄ etiā ip̄az legionē p̄ insignis
facti miraculū. matato noie. vocata
tam dicit ab impatore fulmineam.
Tertullian⁹ v̄s marci impatoris
epl'as etiā nūc haberi dicit. quibz
de hīs apt⁹ indicatur. Sed nos
iam ex hoc ad historie ordinē rede
am⁹. **Igitur** fortino nonagesimo
vite sue āno. cū ceteris gallic mars
tiribz cōsumato. preneū lugdunen
sis eccl'ie suscepit sacerdotiū. Quē
preneū polycarpi auditorē fuisse i
puertia cōpim⁹. **Nic** interfecto
adūsum hereses libro eleutheri ep̄i
temporibz. q̄ te n̄pora nūc habem⁹
in manibz. scribere se opus illud
indicat his verbis **¶ Ca. v**

undata igitur et edificata
 ecclesia beati apostoli lino officio
 eius episcopi ministerio. Cuius
 lino paulus in epistola ad thimotheum
 meminit. Huic succedit anacletus. post
 quem tertio loco episcopus suscepit cle-
 mens. Huic autem cum beatis apostolis fu-
 it et cum ipsis vitam semper exegit. atque
 ab ipsis institutus. recentem gerebat
 traditionis eorum memoriam. et predi-
 cationis eorum formam semper habe-
 bat in oculis. Sub hoc ergo cle-
 mente. sedicio non modica exorta est
 apud corinthios inter fratres. ita ut
 ex persona romane ecclesie. scriberet
 ipse dionysius ad corinthios epistolam
 necessariam. que eos reuocaret ad
 pacem. et fidei eorum que commissa fuerat
 renouaret. exprimens in ea apostolorum
 tradiciones. quam nuper ab eis ipse sus-
 cepit. Et post aliquanta iterum
 dicit. Huic autem dionysio succedit
 euaristius. et euaristius alexander. Et
 post hunc sextus ordinatur ab apostolis
 fixus. post quem telephus. qui et illustre
 martirium duxit. Post hunc pignus
 demetrius. post quem anicetus. Huic
 successit sothrus qui nunc duo decimo
 loco ab apostolis episcopus obtinet sothrus
 et eisdem que apostoli tradiderunt predi-
 cationes diuine fidei integras illi-
 benter custodit.

Capitulum vi

et prene in supradictis li-
 bris complexus est. Sed et
 in secundo nichilominus eiusdem operis li-
 bro. dicens etiam suis temporibus reli-
 quas quasdam diuine virtutis in
 ecclesiis inueniri. hunc modum scribit. Abs-
 ent autem longe ab eis ut mortuum susci-

tant. sicut dominus suscitauit et apostoli per
 orationes. Sed et fratres frequenter
 fecerunt hoc in plurimis ecclesiis. ita ut
 omni simul ecclesia congregata. ieiunio
 missis. et obsecrationibus multis ad
 deum perfusa. conuerteretur spiritus mor-
 tui. et redderetur homo uiuus per orationes
 sanctorum. Et iterum dicit post alios
 quanta. Ad si dominum per sanctam di-
 cet fecisse hec. ad prophetas ueniamus
 qui hec ab eo gerenda esse potuerunt
 et qui confirmauerunt hunc esse filium dei
 propter quod et discipuli sui in ipsius
 nomine. et ab ipso accipientes gratiam
 faciunt hec ad subueniendam salutem ho-
 minum. ut unusquisque meruerit. Alii
 namque demones fugant. et ita eos qui
 incurati sunt purgant. ut interdum
 illi ipsi qui curati sunt credentes. in ec-
 clesia permanant. Alii autem prescientias ac-
 cipunt futurorum. et uisiones propheti-
 cas uident. alii infirmos manu super-
 posita restitunt sanitati. Sed et
 mortui ab hijs aliquoties suscitati
 sunt. et permanserunt nobiscum per annos
 multos. Et quid plura. Non est
 minus singularium uirtutum. que per uniuersum
 mundum in ecclesijs dei geruntur. per
 gratiam et nomen ihesu christi. sub pre-
 sidente pilato crucifixi. Que tamen coti-
 die fiunt. non ob aliquam uindictam
 nem neque ob pecunie questum. sed si-
 cut gratis gratia accipitur a deo.
 ita gratis eadem ministratur. Et ite-
 rum in alio loco. idem prene de hijs
 ita scribit. Sicut inquit audiuimus
 multo ex fratribus in ecclesia gratiam
 habentes prophetarum. et omnibus linguis
 loquentes per sancti spiritus donum. qui et
 misteria et secreta dei. in manifestum

eum expedit pferūt. Nec aut̄ in ser-
uim⁹. ut ostenderem⁹ diuersas sanc-
ti spūs gratias. vsq; ad illa adhuc
tempa apud dignos quosq; in ec-
clesiis pdurasse. qm̄quidē inimicis
polliciti sumus hec nos in tempore
pbaturos

¶ Caplm . vij

ed et de ordie canonis dis-
uinarū scripturarū qd etiā
supradictus vir preneus sentiat. ip-
si nichilomi⁹ smonib; pferamus
Prime inq̄t de sanctis euangelis
videam⁹. **M**attheus qdem hebreis
ppria eorū lingua cōscriptū edidit
euāgelū. cū paul⁹ et petr⁹. in urbe
roma euāgelizaret. atq; ecclie imbi-
fundata solidarēt. **P**⁹ quorū eri-
tum. marc⁹ discipul⁹ et interpres
petri. euāgelū qd ille pdicauerat
digessit in libro. **P**ost hec iohan-
nes discipul⁹ domini. qui et supra
petr⁹ domini recubuit. edidit euan-
gelium apud ephesum urbem asie
positus. **N**ec in tertio supradicti
operis libro. in quinto vero de re-
uelatione iohannis scribens. et de
numero nomis anticristi hec refert
Cum igitur hec ita se habeant. et i
omnibus rectis et antiquis exem-
plaribus iste nūs inueniatur. **S**⁹
et illi hec eadem contestentur. qui
iohannē viderunt in corpore posi-
tum. et verbum domini predican-
tem. quia numerus bestie. secundū
grecozum compositum et litteras q̄
in eodem conscribuntur. **E**t paulo
post iterū subiungit hec. **N**os
ergo periculum incurere nolim⁹
de anticristi nomine. confidentius

aliquit punciātes. **S**i enim op-
taret hec euidenter et palam in hoc
iam tempore predicari. vtiq; et p
illum qui apocalipsum scribit no-
men eius euidenter fuisset. expressū
quia nec ipsa reuelatio ante multū
temporis facta est. sed pene iā no-
stra etate prope finem domiciani ce-
saris. **N**ec nobis etiam de apoca-
lipsi vir supra memoratus exposu-
it. **O**mnim̄ aut̄ prime epistole io-
hannis. et prime petri. plurimaq;
ex ipis sunt exempla. **N**ec non
et libellū qui vocatur pastoris. am-
plectitur dicens. **H**ec ergo refert
scriptura que dicit. primo omnū
credendum est. quia vnus est deus
qui omnia creauit atq; composuit
Vitur aut̄ et testimonis de sapie-
tia salomonis. **S**ed et apostolice
cuiusdam viri cuius nomen reticu-
it. sermonum quasi memoriter me-
minit. **I**uliani quoq; martiris. et
ignatii. memoriam facit. et ea que
scripserunt producit in medium. et
promittit se quoq; aduersum scrip-
ta marcionis responsurum. **S**ed
de septuaginta interpretibus diui-
narum scripturarum. audi quibus
refert verb. **D**e⁹ inquit hō fact⁹ ē
et ipse dñs saluauit nos. **Q**ui des-
dit signū illud qd de virgine scrip-
tū est et nō sicut quidā dicūt eorū
q̄ mō ausi sūt alie iterptari scriptu-
ras. **E**t aiūt. **E**cce iuuēcula i ventre
cōcipiet et priet filiū. sicut int̄peta
t⁹ ē theodocion ephesi⁹. et aq̄la pō-
tic⁹. abo iudi p̄seliti. q̄a secuti sūt he-
bionite. q̄ dicūt xp̄m de ioseph naz-
etū. **E**t p⁹ pauca iterū ista subiūgit

9
Prius enim inquit quam romanorum inua-
lesceret principatus. cum adhuc ma-
cedones asia possideret. ptholomeus
lagi filius volens bibliothecae suae.
quam apud alexandriam ex omnium vete-
rum grecorum voluminibus construe-
bat. maiorem gloriae querere. petiit etiam
ab iherosolimitis. ut hebraeos eorum
etiam scripturas in greca lingua inter-
pretatas acciperent. **A**t illi subiecti
quippe erant macedonibus. electos et
in scripturis sanctis eruditissimos
atque in utraque lingua peritissimos vi-
ros septuaginta presbiteros miserunt
ad ptholomeum. in quo tamen dei volun-
tas et consilium gerebatur. **T**um ille
singulorum volens accipere documenta.
et verens ne forte per interpretationem
occultaretur. inserta diuinis vo-
luminibus veritate. singulos a se inui-
cem separet. et eadem seorsum positos in-
terpretari iubet. eumque ordine interpretandi
in singulis quibusque voluminibus ob-
seruari quosque rursus in se coram in-
uicem omnes reuocari. et conferre ad in-
uicem que singuli interpretati fuerant
facit. **E**t tunc deus vere glorificatur
et scriptura sancta quod vere diuina es-
set agnoscatur. **O**mnes enim eadem isdem
verbis. isdemque nominibus ac sententiis
scripserant. ab initio usque ad finem
ita ut et ipsi qui aderant gentiles ag-
noscerent. quod dei verbum scripturae tue
interpretate sunt. **E**t nichil mirum si
diuina providentia hoc ita fieri procura-
uit. cum et in ea captiuitate quam po-
pulo acciderat sub nabuchodonosor
rege. corruptis scripturis. cum
per septuaginta annos in dei ad patriam
suam redirent. in temporibus artaxer-

erxis persarum regis. inspirauerit deus
hebraeorum sacerdotum. ex tribu leui. ut
omnia priorum prophetarum volumina ac-
curate repararet. et restituerit populo le-
gem que per moysen fuerat data.

Nec praeterea

¶. Capitulum . ix

gitur decem et noue annis anthoni-
nus cum imperio perdurasset. post ex-
cessum sui principatus comodo dereli-
quit. **Q**uius primo imperii anno. juli-
anus apud alexandriam sacerdotum sus-
cepit. agrippino ex actis duodeci-
annis in epatu defuncto

¶. Capitulum . x

Qum per idem tempus scilicet eccle-
siae. et doctoris officio pre-
esset vir in omni re. ditione nobiliss-
simus pantenus. ex quo apud eos com-
munitudo antiquis tradita usque in hos
dierum permanet. diuinarum scriptura-
rum doctores inibi scilicet ecclesiae
haberi viros diuinitatem in scientia et in
eruditione prestantissimos. **Q**uius er-
go officii velut auctor quidam et
dux vir. de quo supra diximus satis
illustris habebatur. quippe qui etiam
in philosophis peritissimus qui stoici
appellatur nobilitate clarissimus. **C**uius
in studio. erga verbum dei et tan-
tum amoris fuisse traditur. ut etiam
ad predicandum christi euangelium. omni-
bus gentibus quae in orientis ultimis
seculis reconduntur. fidei et deo ser-
uatis calore profectus sit. et usque ad in-
diana exteriora. verbum dei predicandum
peruenit. **E**rant enim adhuc in illis
temporibus et euangeliste nonnulli
qui ad imitandum sanctorum apostolorum
in diuisis orbibus circueuntes

per gratiā dei et animi sui virtutē
vbum dei et fidem xpi. ignorātibz
q̄busqz gentibz inferegāt. In qui
bus p̄cipu⁹ et illustris p̄sentē ha
beatur. Quē ferūt cum ad indos
puenisset. repisse q̄ bartholome⁹
ap̄ls apud eos fidei semina p̄ma
condiderit. et mathei euangeliū he
breis scriptū litteris derei. querit.
q̄d per idem temp⁹ supra dicit⁹ p̄m
ten⁹ mihi repertū derulerit. S; et
in mltis p̄terea alijs doctrine ecclē
siastice studijs apud alex. moriā
clarā satis p̄p̄nā et nobile vitam.
optimo et admirabili fine cōdusse
tam viua voce discipulos instrues
q̄ et librorū monimētis etiā poste
ris thesauros scientie derelinquens

Capitulum . xj .

in hui⁹ diuinarū eruditionū scolis
q̄ maxime effloruit. apud alex. m
oriā dēmes. eodem vocabulo quo
et ille in urbe roma. ap̄lorū et suc
cessor et discipul⁹ voc. tat⁹. Deniqz
ipse hic dēmes. in septimo dispo
sitionū libro. p̄tēni tāquā magistrū
et p̄ceptoris sui mentōez facit. S;
et i p̄mo libro stramatū. hūc. eūde
designat. in eo loco ubi enumerat
q̄d p̄les ap̄lice p̄dicatiōnis reperit
viros. hec dicens. Michi q̄dem cō
mentarij hui⁹ opis. nō ad ostēta
tionē scribūtur. sed ad cōmemo
ratiōne senectē et ad obliuionis re
mediū. q̄ scilicet in hys sit michi
adumbzatio q̄dam. rerū magnifi
carū diuinorūqz vborū. que audi
re merui a viris sanctis et beatis. q̄
rum ab alio apud achaiā. ab alio
apud siriā. ab alio vero in oriente

et maxime apud palestinā. institū
tus sum ex hebreorū origine veniē
te. No vltimū autē in egipto magi
sterio usus sū. viri virtutis et sciētie
merito omibz p̄ferēdi. post quē ve
lut thesauro in absconditis repto
aliud q̄rere ultra cessāui. Et illi q̄
dem diuine doctrine veritate. michi
que sibi ab ip̄is statim p̄mis aur
toribz petro et iacobo ac iohāne
et paulo sanctis ap̄lis. tradita fue
rat. tāquā patres filio cōmendarūt
S; pauci patribz filijs filij. tamen
deo fauente. p̄ ip̄os i nobis ap̄lici
gemma plantata sūt semina

Capitulum . xij .

Oer idem temp⁹ ecclē ihero
solimorū narcis⁹ p̄erat. q̄
fame merito n̄ris adhuc tempo
ribz celebratur. quintadecimā post
eos q̄ exireuicione fuerāt succēsi
onē vsqz ad tempa adriane obso
lonis adducens. Primū nāqz mihi
ex gentibz ep̄m fuisse indicauim⁹
marcū. post quē cassianū inde pub
lium. p̄ hūc maximū. et sic iulha
nū. post quē gauū. et itē aliū iu
lianū. capitonē quoqz et valentem
inde dolictanū. p̄ quē trichestimū
ab ap̄lis narcisū

Capitulum . xiii .

erū ea tempestate rhodo q̄
dam ex asia puincia oriun
tus. ut ip̄e scribit. i urbe roma eru
dit⁹. a taciāno cui⁹ in sup̄ioribz mē
ceteros scriptores memim⁹. libros
q̄ plurimos et maxime cōtra marcū
ouis heresim scripsit. quā asserit
idem taciān⁹ in diuīas scissam esse
sententiam. Sed et qui et ob quā

causam ex eadē heresi scissi sint. ipse
p̄ hec verba designat. p̄pterea inq̄t
etiā inter semetip̄os discordant. q̄
id affirmare cupiūt qd̄ non potest
stare. Ex eorū nāq; grege est appel
les. q̄ abstinēte et senectutis p̄ero
gatiue usus. vnum q̄dem oim̄ fate
tur esse micū. p̄phetas tñ cōtrario
spū asserit m̄spiratos. sequēs p̄sua
sionē virginis cui⁹dam act̄ spū de
monis noie filium. Alij aut̄ si
cut ip̄e nauta marcion duo esse p̄n
cipia m̄roducūt. equib; est et por
rit⁹ et basilicus. Qui et ip̄i secuti
sūt quidē ponticū lupū. sed nō m̄
uenientes exitū rerū. sicut ne ille q̄
dem ad ea que putarūt esse facilio
ra conūsi sūt. et duo p̄ncipia in
troduxerūt absq; vllis hoc p̄batio
nib; cōfirmātes. Alij quoq; ex eis
dem rursus m̄deteri⁹ deuoluit̄ sunt
non solum duo sed tria p̄ncipia
et tres naturas cōfirmātes. Quo
rum p̄nceps et auctor est sirenus
sicut ip̄i defensores dogmatis hui⁹
dicūt. Sed et ip̄e de se scribit. ut
congressus sit cum appelle. ita refe
rens. Nā et senex appelle. ita refe
rens nobiscum sermonē. et multa male
docere cōuictus est. Unde et asse
rebat nō optere om̄io fidei discuti
rōionē. sed vñ. quēq; debere in eo
qd̄ credidit p̄manere. salutē nāq;
esse hys qui in crucifixū sperāt. tā
tū ut in bonis opib; inueniantur
manifeste tamen decernebat de deo
sicut p̄dixim⁹ vñ esse p̄ncipiū
ut et nos dicim⁹. Et inde exponēs
ei⁹ om̄es sentē. iam. m̄roducit etiā
ip̄e suū sensū. Dicebā aut̄ inq̄t ad

9
eu. unde tamē ostendim⁹ vñ p̄m̄
cipij rōionē. aut quō hec asseran
tur edissere. Tum ille p̄phetie qui
de n̄ aiebat semetip̄os coarguūt. q̄
nichil oio continet veritatis ex eo
q̄ inter se muicem discordant. et
vñq; false sūt q̄ sibi metip̄is aduer
santur. Quō aut̄ sit vñ p̄ncipi
um. se quidē denegabat. ita tñ sibi
videri. Cūq; adiuraretur a me. ut
qd̄ verū est diceret. sacramēto con
firmavit se nescire quō vnus sit
vngeni⁹ deus. sed tñmō credere
Tum ego derisum plane cū et no
tatum habui. qui se doctore p̄fiteri
tur eorū que se ignorare fatretur
In eodē q̄ ope refertur. calistion
quidā in vrbe roma discipul⁹ exti
tisse taciā. qui scribit cōpositum
esse a taciāno. p̄positionū et questi
onū librū. in quo om̄ia q̄ obscura
sūt et difficilia m̄scripturis diuinis
absoluat. sed idem rhodo in cōmē
tarijs suis p̄positiones ei⁹ p̄laturū
se et cōfutaturū p̄mittit. Est au
tem ei⁹dem et in exameron cōmen
tarijs. in quo refert q̄ appelle q̄
plurima aduersū legem moysi cō
scripserit ip̄ia. et adūsum totam le
gem blaphemias p̄tulerit. voces co
arguens vt sibi videretur et destrus
ens ea que scripta sūt

¶ Cap̄m̄. xiiij.

Hec et multa alia exsupradic
ti scrip̄oris cōperimus li
bris. cū tamē hostis hūani generis
ad salutem hoim̄ debellādā. nichil
ul̄ q̄ ocij gerit. sed diuersas et vari
as hereses p̄singula queq; suscitāt
locum quib; maximū sui generis

Serpente apud aſia ſi giãq; pducte
montanũ q̄ ſe noiaret pacitũ . et
cũ eo mulieres . priſcã et maximã
lam quas prophetaſſas velut ex ipſi
ſuis factas inſpiratione iactabãt

¶ Caplm . xv .

Sed in vrbe roma florentius
quidã gradu pſbitrii de
ecclia collapſus vna cum blaſio ſo
cio crimis et furoris plurimos de
ecclia i ſuũ baratũ deducebant . no
ua adũſum vitatẽ ſigmenta machi
nãtes . **S** adũſum heretiũ cathac
ſingarũ . ſcutum validiſſimũ ptulit
apollinaris ierapolitis . de quo ſu
pra memorauim⁹ . aliq; q̄ plurimi
ad id locorũ eruditiffimũ viri adũ
ſus eos p̄ veritatis deſenſione cer
tarũt . q̄ etiã nob̄ ad hĩſtozie textũ
monimẽta validiſſima reliquerũt
Interim vt diximus apollinaria
ſeribẽs adũſum hãc heretiũ . et de
ſignãt in p̄fatione q̄ p̄ ecclias gal
licie vicinarũq; puiciarũ digredi
ens . et plurimos ab eis irretitos vi
dens . mltos quidẽ et corã diſputã
do correxit . rogat⁹ tñ a ſiat tibi eti
am hęc ad ipſos ſcripta trãſmiſerit
in q̄bus p̄ aliquãta cũ auctozim
heretiũ deſignãſſet . p̄grediens etiã
hęc addit

¶ Caplm . xvj .

rigo inq̄t h̄ heretiũ . q̄ ad ũ
ſum eccliaz nup̄ exorta eſt
inde deſcendit . **V**ic⁹ quidã eẽ dicit̄
tur apud aſia ſi gie ciuitatẽ . q̄ ap
pellatur ardabau . in quo aũt mõe
tanũ quendã noie . q̄ nup̄ ad ſide

xpi venerat . ſb grato aſie p̄conſule
cupiditate nimia p̄mat⁹ accenſum .
contrarijs ſpirib; in ſemetipſo lo
cum dediffe . ac repente in q̄dam ex
ceſſu mentis effectũ . p̄loqui cepiſſe
noua q̄dam et diũſa . ab hijs que
ex ſucceſſione maiorũ ecclie tradi
ta fuerant . velut p̄phetali ſpecie p̄
ferentem . **Q**ue cum ita fieri vide
rent hi; qui per idẽ tempus ade
rant . auditores . ali; cum velut de
mone repletum . et erratico per fla
tum ſpiritu . ad decipiendos p̄p̄os
iudicantes obiurgabant . et p̄olo
qui omnino p̄hibebant . memores
dñici p̄cepti et cõminationis eius
qua iubet obſeruari a falſis p̄p̄e
tis . **A**li; autẽ velut ſpiritu ſancto
repletum et p̄phetia gratia donatũ
putabãt . et inmemores dñici p̄cepti
erratico et ſeductori ſp̄ũ eaten⁹ in
dulgebãt . ut etiã puacare eum ad
dicenda aliq̄ delectaretur . **E**t hoc
ſiebat arte dyabolica . qua in diſci
plinariũ perditio parabat̄ . **A**q̄
bus montanus cum ſupra q̄ digi
num eſt in veneratione haberetur .
in tantum temeritatis p̄greſſus
eſt . ut etiã duas quãſdam mulie
res in ſano ſpiritu quo ip̄e . repleba
tur participes ſibi faceret . et ad in
ſaniendum ſecum pariter edoceret
quo facilius vtrq; ſexus in errore
per vtrumq; caperetur . **N**ic iam
beatificare refertur . eos qui ſibi fa
miliariũ adherẽbant . et promiſſe
onum magnitudine tumidos red
dere . interdum etiã quãſdam ob
iurgare quãſdam vti ne in omni
bus adulatores deprehenderentur

Tamen p̄paci erant ex frigidis q̄
eorū decipent insania. Quibus et
psuadebat. vniūsam eccliam q̄ per
orbem terre est blasphemare. et nō
solum nichil ei desere referentia. s̄
ne limē quidē ei⁹ incedere. frequen
ter tū aduentantibus ex asia fratrib⁹
vesam et contra fidē xp̄i bachātes
cōfutati. vt heretici et corruptores
veritatis. ab ecclie cōuentu et socie
tate depulsi sūt. Nec in libro pri
mo scribens et per om̄e operis sui
corpus fraudes heresis singulis q̄
busq; cōuincēs. in sc̄do quoq; vo
lumine de eisdem etiam hec scribit.
Quale est aut̄ inq̄t qd̄ et p̄pheta
rum p̄culsores nos vocāt. p̄ eo qd̄
insanas eorū nō suscipim⁹ fanta
sias. Dicūt em̄ hos esse. quos p̄o
miserit dñs ad pplm̄ suū se eē mis
sūrū p̄phetas. Respondeāt ergo
nob̄ is. si a deo missi sūt p̄phete mō
ranus et mulieres ei⁹. Quis eorū
a iudeis p̄secutionē passus ē. Aut
quis ab iniquis occisus est. Vt q̄s
eorū p̄ noīe dñi tent⁹ est. et atē re
ges et p̄sides stetit. Aut quis in
synagogis iudeorū flagellatus est.
v̄l quis lapidat⁹ est. Quinimo et
econtr̄io traditur. qd̄ finē vite exem
plo iude traditoris accepit. Di
cūtur em̄ ip̄o demone quo inspira
bātur adigente. diuisis quiq; tem
porib⁹ vita laqueo finisse. illū v̄o
admirabilē v̄l p̄phete ip̄orū p̄mo
genitū theodotū nomine. tradūt qd̄
dam tempe visum sibi esse. velut
i celos assumi. et se credidisse spū
errosi q̄ euect⁹ i excessū. et inde de
duct⁹ ad fram. finē vite exiū p̄sē

4
fimo finisse. S; hoc ip̄i de mō
tano v̄l theodoro ac mulierib⁹ ita
gestū negant. tamē a plurib⁹ affir
matur. Quid tū. inter negantes et
cōfirmātes nos rei fidē relinq̄mus
in medio. Item post aliquanta s̄b
iūgit etiā hec. S; et sancti ep̄i pro
batissimi viri. qui p̄ idem tempus
fuerūt. 3otic⁹ de cumana. et iulian⁹
de apanna. aggressi cohibere sp̄m
qui loquebatur in maximilla. ius
serūt. themissonē obdurare os eo
rum. et excludere vocē falsi et ezra
tici spūs. Qd̄ et ita factū est. Et
iterū coarguens falsam fuisse max
imille p̄phetiam. que bella q̄ pluri
ma iminere p̄dixerat. hijs v̄tūtur ō
bis. et quō nō eius mendaciū euis
denter arguitur

II. Capitulum. xvij
Oredicim̄ nanq; iā ex acti sūt
anni vsq; ad p̄ntem diem.
ex quo mortua est mulier
ista. et nusquā p̄ sum vel priuatim
vel publice bellū aliqd̄ exortū est
S; et xp̄ianis per dei misericordiā
pax iugis et firma p̄durat. Sed et
in terciō libro. de hijs qui se iacta
bant qd̄ multi martires ex eorū he
resi restitissent hec dicit. Cum inq̄t
in omnibus que supradixim⁹ con
uicti. nichil respondere potuerint.
ad martires cōfugiūt dicentes. n̄
tos se habere martires. et hoc eē in
diciū qd̄ ver⁹ sit apud eos p̄phete
spūs. Quid ergo. Quia mlti et
alij heretici plurimos martires ha
bent. ideo acq̄lescendū est eis qd̄ etiā
veritas apud ip̄os sit. Nam p̄mi
q̄ dicūtur marcioniste h̄nt plures

martires. **S**ed quod esse poterit apud
eos martirij veritas. ubi christi veri-
tas non est. Et pro aliquanta iterum
subiungit. Denique et sancti martires
qui pro vera fide martirium ducunt. cum
de ecclesia procedentes ad passionem
ducuntur. si qui forte inuenti fuerint
cum eis de herese frugum. secerant
se ab eis. et respuunt eorum societatem
nec illo genere cum iam martirij pal-
mam teneant. spiritui montani et maxi-
mille acquiescendum putant. sicut et
nostris temporibus apud apiam que
est supra menandrum posita gestum
scimus. a gaio et alleradio qui de
cumenia martires extiterunt.

¶ Ca. xvij

In eodem autem opere memit et milia de
scriptoris. tanquam qui et ipse librum
aduersum heresim supradictam conscrip-
serit. Denique et inserit ex eius dictis
sui operis hec verba. Neque enim crede-
dum est inquit in excessu mentis. id
est pro amentia prophetari. quod est pro-
prie pseudo prophetarum. Vbi enim
quis amens efficitur. iusti rectique
esse non potest tenax. qui sine dubio
miciu sumunt eximperia. ad finem
vero deuoluuntur amente sicut supra
diximus. Hoc autem modo neque in uete-
ri testamento quequam neque in nouo
pro dei spiritu extitisse prophetam pos-
terunt demonstrare. quod neque agabus.
neque iudas. neque philas. nec quatuor
filie philippi. neque annia que in
philadelphie ecclesia prophetauit. neque
quoratus. neque alius quisquam ex nume-
ro ipsorum hoc modo dimoscitur pro-
pheta esse. Et post pauca iterum subiun-
git et dicit. Si enim pro quadratum

et annia philadelphina ut aiunt.
mulieres iste montani successerunt
in prophetica gratia. et sicut confirma-
bat uniuerse ecclesie date sunt ad pro-
phetiam. usque ad aduentum domini decem
pitar eorum confirmatio. Quar-
tum decimum etiam iam pene habet an-
num. ex quo defuncta est maximilla
Nec et supradicti viri commenta-
rii. ipse vero de quo indicat milia
des. etiam alia nobis proprii operis non
contempnenda monimenta dereliquit
Scripsit namque aduersum gentes li-
brum. et aduersum iudeos alium. et
ad principes romani regni apolo-
geticum pro fide nostra. scripsit et aduersum
sum caratrigas hereticos

¶ Cap. xvij

ed et appollomus quidam eccle-
siasticus nichilominus scrip-
tor. libellum aduersum eos edidit. in quo
satis uigilatur prophetias ipsorum fal-
sas esse comente. et singula in eis
verba coarguit. sicut et uita moreque
eorum qui auctores heresis extiterunt
exponit pro hec uerba. **S**ed uideamus
inquit quis est hic nouus magister. qui
nobis et primo doctrinam eius secundum
domini finem actus ipsius et opera comen-
dent. **N**ec est qui docuit nuptias
solui. et qui ieiuniorum leges primas
imposuit. qui pebuan et timinum
oppida frugie. iherusalem noiauit.
atque in hec omnia congregandos decer-
nit. qui ex actores pecunie statuit
qui sub nomine oblationum munera
artificiose accepit. qui sumptus
prestat predicantibus uerbum suum. ut pro
hec inuitati enixi doctrine eius opera
prebeant. **N**ec de montano. **D**e

mulieribus vero eius post aliquanta
ita scribit. **O**stendimus autem primo
omnes has prophetissas. ex quo spiritu
replete sunt. viros suos reliquisse
Quo ergo mencitur pascia ugi
nen fuisse. **E**t post aliquanta iterum
dicit. **N**on tibi videtur. quod omnis
scriptura prohibet prophetam munera
accipere vel pecunias. **S**i ergo vi-
deam prophetam accepisse aurum et ar-
gentum et vestes preciosas. quo eam
prophetam putet. **E**t iterum post ali-
quanta subicit dicens. **S**ed et themis
qui apud eos nomine tui confessionis
in flatus est. vere autem confessionis
fructibus caret. quoniam quidem per multam
pecuniam vincula deposuit. que oper-
tebat utique humiliter se agere. **N**ic
arrogantia elat. apostolice sibi ali-
auctoritatis sibi assumens. apostolice ad
omnes ecclesias scribit. in qua docere
conatur eos qui merito recte quod ipse
credebant. et cohortatur omnes ad
nouas uerborum ad inuersiones ac-
commodare aure suam. **B**lasphemant
autem dominum et apostolos eius et sanctam ec-
clesiam. **S**ed et de alijs quibusdam qui
apud eos ut martires honorantur
ita scribit. **V**erum ne in pluribus im-
moremur. dicite nobis de alexan-
dro qui semetipsum martirem dicit
que coniuam habet hec prophetissa.
que adoratur ut deum. nonne hic pro la-
trocinijs alijsque nefarijs actibus re-
ertitit. **N**on nos dicimus sed acta
hec publica continent. **Q**uis ergo
eorum cui donat peccata prophetissa.
ignoscit martiri latrocina. an mar-
tir ignoscit prophete rapacitatis et
auaricie crimina. **C**um enim dominus dixit

4
rit. **N**olite habere aurum neque pecu-
niam neque duas tunicas. isti in omni-
bus contraria gerunt. accipientes et co-
gregantes ea que dominus etiam habentes ius-
sit abicere. **P**robamus namque eos que
apud ipsos vel propheta vel martires
nominantur. non solum a diuitibus. sed
etiam a pauperibus pupillis ac viduis
pecunias congregare. **A**ut si habent
confidentiam assint. et per hijs habeant
nobiscum disceptationem. ut si conuicti
fuerint vel de cetero desinat talibus se
implicare commercijs. **O**portet enim ex
fructibus vel agnosci vel etiam probari per
prophetam. sicut et dominus dixit quod arbor
ex fructibus cognoscitur et propheta
verus probatur ex fructibus. **V**t autem de
alexandro certum cognoscatur. scien-
dum est quod iudicatus est apud emi-
lium fontinum presulem ephesi. non
propter nomen christi sed propter quedam
latrocina. nam a christi nomine iam apo-
stata existerat. **S**ed post hec ut in
fideles quidam fratres. qui per illud tem-
pus apud iudicem aliquid poterant
per ipso intercederet. simulauerunt se pro
nomen domini laborare et per hoc dimit-
tuntur. **N**ec tamen in ecclesia patrie
sue receptus est ubi latro esse ab omnibus
noscebatur. **Q**uod si qui forte mi-
nus hijs que dicimus ad comodan-
dam existimant fidem. in archinis
publicis apud ephesum gesta seruandis
sunt. **Q**ue tamen ibi obseruari. hijs opti-
mi prophete que ei famulantur ignorant
Qui utique cum in hijs conuincitur
sine dubio et prophetarum ignorantia
cum ipso propter redarguitur. **N**ec
et multa alia in eos similia possunt
edocere. **A**ut si confidunt incommo-

veniant et excipiant intentiones nostras . et exuant se ab hijs si putant se horum posse effugere conscientiam .
Item post pauca de ipis prophetis ista subiungit . **Q**uod si negant se prophete ipsorum munera accepisse . statuit hoc ut si conuicti fuerint prophetas se esse ultra non simulent . et mille deserant pbameta . **V**erum non necessarium puto etiam reliquis horum prophetarum fructus pbari . **D**icite mihi vos o prophetae . vultis prophetantibus cadaveribus et ruboribus aliquando furcatur prophetis sibi tinguntur . prophetis sa ornamento vestitur et ornamento delectatur . deinde propheta ad tabulam et ad tesseras ludit . propheta pecuniam suam ad usuras dat . **D**icant si licet haec facere prophetis . ergo autem universa haec eis pbabo . **N**ec et multa alia idem apollimus ad confutandos eos satis pbabiliter et constantiter interruit designans . etiam hoc quod quadraginta annis iste quo haec scribebat ageretur . ex quo montanus false huius vaticinationis nuntium dedit . **R**efert etiam de quodam zotico . quod apud pepuzam cum prophetare se maximilla simularet . repente ingressus cepit impare spiritu qui in ipa loquebatur . ita ut cum periret cohiberet si obstiterunt hijs qui eis adulabantur . **O**desiminit autem et tharse cuiusdam maritris . qui quasi ex traditione priorum se accepisse asseruerit . saluatorem percepisse apostolis suis . ut ne ante duodecimum annum ab ierosolymis discederet . **R**efert ptolemaeus et apud ephesum mortuos a iohanne suscitatos . et alia quamplurima . ex quibus omnibus

vehementer supradicta haereticis confutatur . **N**ec apollimus

¶ Ca . xx

Serapion autem qui post maximinum episcopus apud antiochiaem fuit . in epistola sua quam ad caricum et ponticum scribit . de hac ipsa haereticis post aliquanta haec dicit . **V**e autem etiam hoc sciatis quod ista que nunc noua prophetia . vel potius execratio noua pressit . ab omni fraternitate que in universo mundo est respuitur et refutatur . transmissi vobis claudij appollinaris ierapolitani athenis provincie episcopi litteras . quibus de hijs lenius instruamini . **I**n hac autem ipsa serapionis epistola . etiam subscriptiones quorundam episcoporum et martirum continentur . **E**x quibus vnus hoc modo subscribit . **E**ius irinus martir . opto vos bene valeat alius quod huiusmodi . **A**urelius quoque huiusmodi . **A**urelius . publius . iulius . ad beltho . coloma . tarcie episcopus . **V**isuit deus in celis . quod beatus solus has que est in anchialo . voluit de me non presule ecclesie . sed adulatores eius non punierunt . **S**ed et metozum filii episcoporum eadem declarationem subscriptiones supradictis litteris interbant . **V**erum de hijs satis dictum

¶ Cap . l . xxj

Per idem tempus in urbe roma diuisis nichilimodum nouitatibus nonnullos regulae feditiois ecclesie astice vexabatur . pro quibus presbiter ad diuersos scripta progauit . **E**xstat igitur vnus eius libellus qui superscribitur ad basium de scismate . alius ad florentium monarchiam et quod non sit deus malorum creator

Nec enim supradictus videbatur al-
 serere . qui tamen postea in errorem
 devolutus est valensini . **S**cribit
 autem idem preneus et de ogloade librum
 in quo significat consecutum se esse
 quosdam ex successoribus apostolorum
Cuius libelli subscriptoribus satis eleganter
 affixis . hijs inserere dignum duxi
Ad iuro te inquit qui transcripseris li-
 brum hunc . p. dnm nrm ihxum xpm
 et aduentum eius in gloria . cum veniet ius-
 dicare vivos et mortuos . ut confe-
 ras hec que scribis . et emendes diligenter
 ad exemplaria . de quibus transcrip-
 seris ad finem . et ut sacramentum ad ius-
 rationis huius . similiter transcribas
 et inferas hijs que transcripseris . **N**ec
 autem vilius ab illo dicta inserere opi-
 nostro necessarium credidi . quo per
 hec diligens efficiatur omnis . que hec
 vel legere vel describere dignum duxerit .
 sciens exemplum diligentie a
 sanctis viris et illustribus traditum
Verum in hijs que ad florentinam scripsisse
 preneus supradiximus . facit polycarpum
 mentionem . cum quo se etiam
 conversatum esse designat per hec verba
Nec inquit dogmata florentine . que as-
 seris confidenter dico . que non sunt sane
 sententie . **N**ec dogmata non sunt
 consona ecclesiastice fidei . **N**ec dogma-
 mata . ne illi quidem que de ecclesia pulsi
 sunt heretici . potuerunt aliquando comen-
 sari . **N**ec dogmata impietate docent
Nec dogmata sancti illi presbiteri que
 ante nos fuerunt nunquam protulere . illi
 qui et apostolos viderant quos et tu
 nosti . **V**idi enim te dum adhuc pu-
 er essem in asia apud polycarpum
 tunc quidem predicare agentem . dum adhuc

esses intra palicium . et studentem place-
 re polycarpo . **O**portet enim magis in
 illius temporis rerum gestarum inheret
 memoria quam presentis . que hec que a pu-
 eris discimus cum aia ipsa coalescunt
 et adherent ei . **V**nde etiam locum ipsum
 tibi dicere possum . in quo sedens di-
 sputabat beatus polycarpus . et inces-
 sum illius . et vultum ac totius vite
 modum . et ipsum que corporis habitum
 sed et disputationes que habebat
 ad populum . et conversationem que fue-
 rat ei cum iohanne . quo narrare solitus
 erat . vel ceterorum que ipsum dominum viderant
 . et quo recordabatur omnia ac
 recensebat verba que dicta a domino ab
 illis audierat . et de virtutibus eius ac
 doctrina . **E**t tamen omnia hec cum scrip-
 turis consona proferebat . que tunc ego
 per misericordiam dei que mihi donare
 dignatus est . attenti et studiose au-
 diens describebam . non in cartis sed in
 corde meo . queque per gratiam dei si-
 deliter custodio . et mecum ipse sine in-
 termissione quodammodo ruminans . **D**e-
 um ergo testor . et in conspectu ipsius
 sibi affirmo . que si quod tale audisset
 beatus et apostolicus vir polycarpus . ex-
 clamasset statim . et aures suas ob-
 turasset . ac sicut moris erat ei dixisset .
 deus bone in que tempora me referre
 ualuit ut hec audiam . **M**one etiam ipsum
 continuo locum fugisset . in quo sedens
 vel stans . huiusmodi verba audisset
Sed et ex epistolis eius quas scripsit vel
 ad vicinas ecclesias . vel ad aliquos
 ex fratribus . commones et confirmans eos
 et cohortans ad fidem . potest sententia
 eius euidenter agnoscere . **N**ec preneus

Capitulum . xxij

Uerum ea tempestate cōmō t
do romani regni apicē gu
bernāte . paz ecclijis p om
nē terā ppagabatur . et sermo dñi
ex omī genere hoim . ad agnitiōē
et pietatē dei sūmi . aias congrega
bat . Deniqz et in vrbe roma . ml :
tos ex illis illustribz et p̄diuitibz
uiris . cū liberis et cōiugibz ac p̄pi
quis atz omī piter familia sociauit
ad fidē . Sed hoc nō equis . oculis
ille antiquus hūane salutis hostis
asperxit . Continuo deniqz aggredi
tur varijs nros machinis impug
nare . primo in vrbe roma . appollo
niū quendā virū . in fide nostra et i
oibus philosophie eruditionibz il
lustre . ad iudiciū p̄trabit . accusa s
toze ei suscitato quodā in feliciss
mo et despēate salutis hoie . Quiqz
qm̄ lex que oblatos puniri iusserat
xpianos . in delatore p̄ri^o anīaduē
tendū censebat . a pennio iudice . ut
ei^o crura cōmmuerētur sūaz p̄m^o
excepit . Tum deinde exoratur beā
tus appolloni^o martir ut defensio
nem p̄fide sua quā audiente senatu
atz omī pp̄lo . luculenter et splendi
de habuerat ederet scriptā . Et post
hoc . scdm̄ senatus cōsultum capite
plexus est . Ita nanqz a p̄oribz lex
miquissime p̄m̄lgata censebat

Capitulum xxiii

Tgitur sub eiusdē cōmōdi p̄ncipal
tu eleuthero in vrbe roma tredecim
ānis sacerdotio sūcto . victor^o succe
dit . S; et iuliano apud alexan
driā post decem ānos defūcto . deme
trio substituitur . Apud antiochiā
qz octau^o ab ap̄lis ep̄c cōstituitur

serapion . de quo et i sup̄ioribz me
morauim^o . Tūc apud cesareā pa
lestine theophil^o et narcissus in ier
rosolimis ecclias p̄curabāt . apud
corinthum vero bachilus . et apud
ephesum polirates nobiles i ep̄ia
habebātur . S; et multi in alijs lo
cis referūtur . p̄ idem temp^o egregij
sacerdotes . Nos tamen eozū faci
m^o mentionē . quozū fidē et scientiā
ex p̄p̄ij opis iudicijs possum^o ha
bere compertam

Capitulum xxiiii

Quibz ea tempestate ecclijis
p̄fidentibz in p̄m̄eis aſie
questio nō mīma exoritur . velut ex
antiqua eozū obseruatōe descendēs
qd̄ q̄rta decima luna putarent omī
genere pascha obseruandū . qm̄ scilicet
iudeis agn^o p̄cipitur imolari .
veluti necessario cōfirmātes . q̄cūqz
die septimane quarta decima lunā
venisset solui debere ieiuniū . cū tal
consuetudo in nullis p̄orsus alijs
vnqz obseruata fuisset ecclijis . Ob
quā causam cōuent^o ep̄ozū et con
cilia p̄singulas q̄sqz p̄uincias con
uocātur . p̄rogati s; ad se inuicem
epistolis de singulis q̄busqz locis .
vnū omīs ecclīasticū dogmā confir
mant . ne liceat aliqm̄ nisi in die do
minica in qua dñs surrexit a mor
tuis . dñicū pasche celebrare miste
riū . et in hac sola soluendum esse
p̄schale ieiuniū . Erat deiqz vsqz
in hodiernū . concilij apud cesareā
palestine habiti decretū . in quo p̄ri
mū est theophil^o ip̄i^o cesaree ep̄us .
et narcissus iherosolimoꝝ sacerdos
Habetur et vrbis romē cōciliij s̄c̄e

aliud decretum. cui presuisse victor
episcopus indicator. et ponti pumie pal
meas. gallozū quoq; sacerdotalis
cōuentus extat. prencū pūlem scri
bēs. archaie vero bachilū cozmthio
rum ecclie episcopus. Qui omīs diuer
sis e locis vnā eandēq; iudicij sui
sententiā prulere

Capitulum .xxiiiij

Red episcopi regionis asiane. res
seruādo. in magis a veteri
bus sibi traditā cōsuetudinē cōfir
mabat. in quibus polycrates qui in
eis p̄m̄tū agere videbatur ad vic
torē in episcopi romane ecclie scribens
morē traditionis antiq; ad se usq;
delatū p̄ hec v̄ba designat. Nos
ergo inq̄t itemeratū pasche colim⁹
diem. neq; addētes neq; auferentes
aliq̄t. Etā magna quedā lumina
ria apud asiam dormierūt. sūm̄ et
electi viri. quos dñs suscitabit in
aduentu suo. cum veniet de celis in
gloria et requirer omīs sanctos su
os. in quibus est philipp⁹ euāgelista
qui dormiuit apud ierapolim. sed
et due filie ei⁹ que v̄zines senuerūt
et alia eius filia spū sancto repleta
que apud ephesū dormiuit. nec nō
et iohānes qui supra pecc⁹ dñi res
cubuit. qui fuit sūmus sacerdos. et
pontificale petalū gessit. martir et
doctor ecclie. qui et ip̄e apud ephes
sum dormiuit. polycarpus quoq;
apud smirnā et episcopus et martir. sibe
et traseas episcopus apud eumenim. sed
apud smirnā martirio cōsumatus
Quid autē dicā etiā sagarē nichilo
mi⁹ sacerdotē et martire. qui apud
leodigiā quiescit in pace. sed et pa

pirū et machariū et melitonē pp̄
regnū dei enuchū. sancto spū reple
tum. qui iacet in ciuitate sardeniū
expectans aduentū de celis dñi. ut
resurgat a mortuis. In ergo omīs
diē pasche in quartadecima die mē
sis obseruauerūt. scdm̄ euāgelium
nichil omino extrinsec⁹ agentes. s̄
fidei regulā p̄ omia cōseruātes. S̄
et ego oim̄ v̄m̄ mimi⁹ polycrates
scdm̄ traditione parentū meorum
obseruō. eozū dūtāt quos et ab
inicio secut⁹ sum. Septem nāq; ex
pentib; meis p̄ ordinē fuerūt episcopi
ego octau⁹ qui omīs obseruauerūt
hūc diē. ut cōueniret cum illo quo
fermētū iudeozū pp̄ls aufert. Vñ
fratres hmi sexaginta et q̄no; ānos
etatis gerēs. i noīe dñi multozū
quoq; orbis fr̄e epozū noticiā ple
nissime habens. et sanctis scriptur
is intendēs. nō pturbaboz ex hijs
que ad terrozē p̄ferūt. qz et maio
res mei dixerunt obtempare optet
deo magis q̄ hoib; . Et post pau
ca. de hijs q̄ secū aderāt episcopi. ista
sibiūgit. Poterā autē etiā p̄ntium
epozū facere mētionē quos ip̄i pe
tissis. ut euocarē sicut et feci. Quo
rū noia si scribā. nimia multitu do
est. qz omīs scientes paruitatē meā
cōsensu suo cōfirmāt. que scribim⁹
certi q̄ nō maniter canos attulim⁹
sed i disciplina xp̄i semp̄ cōsūlati
sum⁹. Sed ad hec victor romane
ecclie episcopus p̄tinacius agens. passim
toti⁹ asie ac vicinarū pumiearum
ecclias. a cōmunionis societate ab
scidere nititur. tanq̄ in heresim decli
nātes. et litteras mittit quib; omīs

simul. absq; discretionē. ab ecclia
suo federe segregaret. Sed hoc
nō oibus placebat ep̄is. quipoti⁹
et ecōtrario scribentes ei iubebant
ut magis q̄ pacis sūt ageret. et con
cordie atq; vnanimittatis studeret
Deniq; extant etiā ip̄ozum lettere.
quib; asperius obiurgat victorem
velut mutiliter ecclie cōmodis con
sulerē. **N**ā et pren.⁹ cum ceteris
quib; p̄erat galliarū ep̄is scribens
confirmat quidē. vt in dñica die
resurrectionis dñi misteriu celebrer
tur. Victorem tamē arguit qd nō
recte fecerit abscidere a corpis vnis
tate tot et tantas ecclesias dei. que
morem sibi antiquitus traditum
custodirent. **S**; et de multis alijs
cōmonet per hęc verba. Non so
lum inquit de die pasche agitur
controuērsia. sed et de ip̄a specie ieiū
norum. Quidam enim putant
vna tantum die obseruare debere
ieiunium. alij duabus alij v̄o plu
ribus. nōnulli autem etiā qua
dragita. ita vt horas diurnas noc
turnasq; computantes diem statu
ant. **Q**ue varietas obseruantie nō
nūc primum. neq; nostris tempor
bus cepit. sed multo ante nos ex
illis vt opinor qui non simpliciter
qd ab incio traditum est tenentes
in alium morem vel per negligē
tiam vel per impiam postmodū
deridere. **E**t tamē in babilon.⁹ om̄s
isti etiā cum in obseruantia varia
rent. interseruitipos. et nobiscū pac
ifici fuerunt semper et sūt. nec dis
sonancia ieiunij fidei consonātiā
rupit. **P**ost hęc inserit etiā h̄storiam

quandam. que pro sui oportunitate
nec a nobis debet omitti. **D**eiq;
ait et illi om̄s ante sotharum p̄se
biteri. qui ecclie cui tu nunc p̄es
sacerdotium tenuerunt. amictum di
co et p̄ium. p̄giumq; et telespho
rum et sirtum. neq; ip̄i ita tenuerunt
neq; hij qui cum ip̄is erant
et tamen cum ip̄i ita non obserua
rent. pacem semper habuerunt cum
illis ecclis. que hunc obseruan
tie morem tenebant. cum vsiq; et
ip̄is contrarium videretur quod
nō etiā ceteri similiter obseruauerunt
Nūquā tamen ob hoc repulsi sūt
aliqui ab ecclie societate. vt venies
tes ab illis partib; non sūt suscep
ti. p̄mimo potius et omnes p̄sbi
teri qui fuerunt ante te. omnibus
semper qui non ita obseruabant
p̄sbitris eccliarum eucharistia
sollemniter transmittent. **D**e
atus autē polycarpus cum ad urbē
romā peruenisset sub amicto. cuiq;
de alijs nōnullis parum quid ha
buissent inter se. statim tamen con
senserunt in pacem. de hac questione
ita egerunt. vt non vnusq; sen
tentiā suam obstinata contumaciā
defenderet. **N**eq; em̄ aut amictus
polycarpo suadere poterat. vt non
obseruaret ea. q̄ nouerat iohāne di
scipulū dñi nr̄i. vel ceteros ap̄os
cū quib; semp fuerat obseruasse.
neq; rursum polycarp⁹ amictū p̄suas
sit ea deserere. que illi dicebat a se
maiorū more suari. **C**ūq; hęc ita
inter se habuissent cōmūtauerunt si
bi inuicē. ita ut eader; amict⁹ polycar
po etiā sacerdotali misterio honora

dūtarat cōtemplatione p̄fungi . et
 ita ab inuicē plena fide pace intēg
 et firma caritate discedūt . ut om̄s
 ecclie siue q̄ ita de pascha . siue que
 non ita obseruarent . inter se tamē
 cōcordiā custodirent . Nec prene
 us agens nois sui opus pace vider
 licet dei ecclis cōciliās scribit . et n̄
 solū victoris s̄ et in diūsis eccliarū
 rectoribz similit̄ p̄ epl̄as asserit . q̄
 nulla p̄ hac questione in ecclis dei
 dissensio debeat oboziū . Apud pa
 lestina q̄ cōuenientes in vnū sacere
 dotes dei . narcissus iherosolimozū
 et theophil⁹ de quibz iam supradixi
 m⁹ . sed et cum ip̄s cassi⁹ . tyri⁹ . et
 clarus . de ptolomaida . et ceteri pec
 multi p̄iter congregati . cū de hac
 q̄stione ageretur . quid etiā apud
 ipos aplica traditio cōtineret . circa
 finē decreti qd̄ in cōcilio eozū statu
 tum est . hoc mō indicat . Ep̄le autē
 nostre . exemplaria per om̄s ecclias
 tūsmutantur . vti ne rei efficiamur
 aiarū que diuersis ēronibz in mer
 gūtur . Designam⁹ igitur vobis
 qz et apud alexādriā eadē q̄ apud
 nos die pasche sollempnitas gerit
 tur . qz et ipozū nob̄ littere d̄ferunt
 tur . et ip̄i n̄ra scripta suscipiūt . vt
 p̄iter et cōsonāter diē festū celebra
 m⁹ . Nacten⁹ de supradicta q̄stioē
 ex hys q̄ in veterū scriptis haberi
 reperim⁹

Capl̄m . xxvj

Estat autē adhuc prenei pre
 ter eos q̄s supra enumera
 uim⁹ libellos . etiā aliud volumen
 egregiū . adūsum gentes . qd̄ de di
 sciplina atticulauit . ad marcianum

quēdam scribēs . sed et dyalogi da
 diūsis in q̄bus testimonia de epl̄a
 ad hebreos ponit plurima . et de sa
 pientia q̄ dicitur salomonis . Nec
 sunt que ad nostrā noticiā . etiā de
 prenei opusculis puenerūt

Capl̄m . xxvij

Quomodus autē tredecī annis
 impio gubernato . p̄tinaci
 post se regnū reliq̄t . Quo sex so
 lis mensibz retento . idē p̄tinax diē
 vite obiit . et seuer⁹ post hūc susce
 pit p̄ncipatū . Cui⁹ temporibus
 plurimi eccliasitici viri nobiles et
 stilo illustres extiterūt . sicut ex eo
 rum monimētis agnoscam⁹

Ca . xxviii

Rex quibz est heracleus qui
 in apl̄m cōmentat⁹ est . et
 marim⁹ . qui defamōsissima oim
 hereticozū disseruit questione . qua
 semp̄ m̄q̄ritur . vnde sint mala . vel
 vnde malicia . et qd̄ materia facta
 sit et nō infecta . S̄ et candidus
 qui in ex ameron idēst de p̄ncipio
 genesis scribit . appi⁹ qz de eisdem si
 militer cōmentatur . se ptus etiā qui
 de resurrectione disseruit et de ceteris
 ris nōnullis . arabian⁹ q̄ et alij in
 numeri . quos longū est v̄ enūare
 pl̄ etiā p̄ aliquo illustri vnūquēqz
 dictozum suozū iudicio designare
 Plurimi tñ ipozū exortas tempo
 ribz suis hereticozū p̄fidias cōfuta
 tes . fidē rectā est aplicā monimētis
 suozū voluminū m̄dauē . vt arte
 demonis illius hereseos auctoris .
 quā postmodū paul⁹ famosatenus
 nostris iā pene temporibz iustaurāē
 conatus est . de qua dignū est que

vel qualis sit historia comprehendere
Nec heresis puri hominem. id est
 absque deo fuisse saluatorem confirmat
 id quod antiquitus ab ipsis etiam apostolis
 traditum esse mentitur. **A**dversum
 quos. unum ex hijs quos supra memoraui
 mozaum ecclesiasticus scriptor. ita
 respondit. **N**unc inquit etiam ipsos
 apostolos. ita vel suscepisse vel ceteris
 tradidisse. sicut nunc ipsi asserunt. et
 hanc veritatem predicationis esse ser-
 uatam usque ad victoris tempora. **E**t
 quo successores eorum scribentes ad-
 uersum gentiles. vel aduersum here-
 ticos. id est iustinum. et melchades. et
 tacionem. et dementem. et alij quod pluri-
 mi de deitate christi apertissime disser-
 runt. **P**ronei vero et melitronis cetero-
 rumque qui per idem tempus fuerunt
 volumina. quis ignorat. quibus deum
 et homines simul predicant christum. sed et
 psalmi vel cantica quae a fratribus fide-
 libus ex initio scripta sunt. verbum
 dei esse christum et deum tota promp-
 tuorum suorum laude celebrant. **Q**uo er-
 go tot seculis fidem predicatam. nunc
 isti asserunt. quod a victoris temporibus
 exordium sumpserit

Capitulum xxviii
Quomodo autem victori de hoc
 calumpnia faciunt. quod sciunt
 victorem theodorum coriariu. qui prin-
 ceptus et pater extiterat impietatis ipso-
 rum. de comunione ecclesie repulisse
 qui primus rome ausus est dicere
 purum hominem fuisse christum. **S**i
 enim victor ut dicunt ita credebat
 quo eiciebat de ecclesia theodorum
 blasphemie istius inuentorem. **S**ed
 de victore haec commemorasse sufficiat

Quod de re amnis episcopus defuncto zeferinus
 sacerdotij successor extitit. non modo prin-
 cipatus seuerei anno. **D**e quo zeferino
 eadem scripturas qua in superioribus
 vbi sum talia quodam refert

Capitulum xxix
Tgitur comonebo vos. fratres de hijs
 que gesta sunt apud nos quae si forte in
 sodomis accidissent etiam illos emen-
 dare et corrigere potuissent. **C**on-
 fessor quidam erat apud nos natalis
 nomine. nostra adhuc confessus me-
 moria. **N**unc deceptus aliquando ab al-
 clepiadoto quodam et theodoto col-
 lectarijs. qui ambo discipuli erant
 theodocii coriarij. illius qui primus pro
 hac stulta assertionem ab ecclesie socie-
 tate depulsus est. a victore tunc vrbis
 rome episcopo. **A**cquieuit ut accepto
 ab eis salario. episcopo illius heresis no-
 retur. certa pactione id est centum
 quingenta denarijs mensuae pensionis.
Quique natalis cum se in hoc
 acceptus locasset. frequenter amone-
 batur in sompnis a domino. quia mi-
 sericors deus et dominus noster ihesus
 christus. nolebat martirem suum qui sibi
 in multis passionibus testis extiterat
 de ecclesia perdere. **S**ed cum negligens
 eius susciperet visiones. premarum amor
 re et turpis lucri deiciit. illecebra
 adultum a sanctis angelis per totam
 noctem verberat. et penis grauius ex-
 cruciat. mane consurgens ciliis se
 induit et cinere conspergit. ac mul-
 tis lacrimis errorem suum deflens. an-
 te pedes se zeferini episcopi prosternit. et
 et vestigijs omnino non modo clericorum
 sed etiam laicorum multa cum lamenta-
 tione proolutus in lacrimis. ad

9
miserationes omnes prouocauit ecclesiaz
ut indulgentiam sibi a xpo. continuis
et iugibus p ipso precibus imploraret
ostendens simul in conspectu dñi li
uores corporis eius et cicatrices. quas
pnoie ipsius confessione suscepit
vix aliqui in comunione ecclesiasticæ
corporis reuocatur est. **S;** et post ali
quanta idem scriptor adiungit etiã
hec. **S**cripturas aut diuinas absqz
vlla timoris dei reuerentia corrupe
runt. antiquæ vero fidei regulã pter
ue et impie respuunt. ignorantes
xpm. que idcirco nõ inuenerunt. qz
nõ recte q̄sierunt. et in tm̄ stulticie
impietatisqz plaphi sũt. ut si quis
eis sermonẽ de scripturis p̄p̄uerit.
illi ecotrario p̄ponit. vtrũ hic ser
mo de quo agitur. conuictum aut
sep̄atum genus filogismi faciat. et
dereliquẽtes sanctas dei scripturas
geometricã tractant. tanquã qui
vere de fra sint de terra locuntur. et
ideo eum qui de sursum est et de ce
lis venit ignorãt. **D**eniqz enueli
des apud eos vel maxime in geo
metrie disciplinis viget. sed et ari
stotiles et thoxofraust? ab hys in am
miratione habentur. **C**allienus
vero a nõnullis eozũ et adoratur.
quozũ artibus et doctrinis hereseos
sue impietatem mĩtatur. inserere. et
deceptionibus hoim ignorãtũ deũ
simplicitatẽ diuinarũ scripturarũ
et sinceritatẽ fidei subtrahunt. **S;** hec
faciunt. qz nec vicini effecti sũt fides
p̄p̄erea et diuinas scripturas absqz
vllõ timore cõtemerãt. et corrupen
tes eas. emẽdare se dicunt. **V**erum
ne quis me putet falsa aduersum

eos p̄ferre. palam est oĩbus noscẽ.
si quis vult exemplaria eozũ accipere
et cum aliis nichilomin? eozũ exem
plarijs cõferre. iueniet etiã inter se
ip̄a multũ dissonare. qz vn? quisqz
vt sibi videtur emendat. **D**eniqz
asclepiodoti non cõueniunt omĩno
cum thxodoto. tũ deinde ip̄is disci
pulis eozũ si qui forte transcripse
runt. qd eis visum est vel addere li
cuit vel auferre. et omĩbus p̄ferunt
habere se emendata. magis aut in
quinata exemplaria. **R**ursum her
mosili exemplaria nõ consonãt cũ
appolonicijs. **S;** ne ip̄a quidẽ sibi
ip̄is concordãt. si p̄iora cũ posteri
ozibus cõferas. **S**emp̄ em̄ emendãt
quibus semp̄ displicet qd emendant
sed noua queqz p̄quirunt. cum eis
que in vsu sunt videbũtur aduersa
Quid aut temeritatis habeat istd
admissũ. neqz ip̄os arbitros ignora
re. **A**ut em̄ nõ credunt diuino spũ
scripturas esse cõscriptas. et sũt in
fideles. aut semetip̄os arbitrantur
sapientiores esse spiritu sancto. **E**t
quid aliud indicant p hoc nisi qz a
demone aguntur. **N**eqz em̄ nega
re possunt factũ suũ. quĩquidẽ etiam
man? eozũ in ip̄is exemplaribus ter
neatur. et nouerint ip̄i. qz a magi
stris suis et doctoribus scripturarũ
scdm̄ illud corruptile gen? etiam
explanatiõis suscepim̄ intellectũ
Quidã aut ex ip̄is ne corrupere
iam scripturas dignati sũt. sed pe
nit? abnegãt legem scilicet et p̄phe
tas. et obtentu impie hui? assertio
nis. in vltimũ p̄uisionis gurgitum
deuoluti sũt. **D**e quibus hec sufficit

historie eē mādara. Adiuuro te q̄
 cūq; hoꝝ descripsēs libros. p̄ dñm
 n̄m ih̄sū xp̄m et glorioſū eū ad
 uentū. m̄ q̄ ueniet iudicare uiuos et
 mortuos. ut cōferas qd̄ descripsēs
 et emēdes ad exemplaria. d̄ quib; inſ
 cripsēs diligēt. et h̄ adiuratōis
 gen⁹ ſimilif inſcribas et fulſeras
 m̄ eū codicē quē descripsēs

Finit eccleſiaſtica historie liber qui
 tus zc

Incipiūt capitula libri ſexti eccleſi
 aſtice historie

De pſecutione ſeueri	i
De origenis a puero inſtitutōe	ij
De eo quod a puero uerbum dñi predicabat	iii
Quanti per ipſum edocti martires facti ſunt	iiii
De porameno	v
De demēte. alexandrino	vi
De iuda traditore	vii
De hys erga ſemetipſm̄ geſſit ori genis	viii
De narcifſi mirabilib;	ix
De ep̄is iheroſolimoſi	x
De alexandro	xi
De ſerapione et libris eius	xii
De heracla	xiii
Quantū ſtudij fuerit origeni erga ſcripturas diuinas	xiiii
De ſimac̄o interprete	xv
De ambroſio	xvi
De epiſ qui temporib; origeni fugerunt	xvii
De appoſtoliſ libris	xviii

Quomō origenes p̄ſbiter ſac tus eſt	xix
Quo a eraclas apud alexandriā fulcepit ſacerdotium	xx
De pſecutiōe marimi	xxi
De ordinatione ſabiani ep̄iſcopi et mirabilib; q̄ m̄ ea geſta ſūt	xxii
Quanti diſcipuli fuerint orige nis	xxiii
De affricano	xxiiii
De berillo	xxv
De philippo	xxvi
De dyoniſio ep̄iſcopo	xxvii
De araboꝝ diſſenſione	xxviii
De hereti elcheſaitarum	xxix
De derſo	xxx
De paſſionibus dyoniſij	xxxi
De martiribus qui apud alexan driam paſſi ſunt	xxxii
De hys q̄ ſcripſit dyoniſij	xxxiii
De nouato	xxxiiii
De ſerapione	xxxv
De hys que ad nouatum ſcrip ſit dyoniſius emendatum	xxxvi

Explicunt capitula ſexti libri hy
 ſtorie eccleſiaſtice

Incipit liber ſept⁹. Diui Eusebii
 Ceſarienſis. Ep̄iſcopi. Iſolictre